

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 40 · 18. januar
Sesjonen 2020–2021

Møte mandag den 18. januar 2021 kl. 12

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 40):

1. Redegjørelse av statsministeren om håndteringen av koronapandemien
2. Redegjørelse av helse- og omsorgsministeren om status for vaksinearbeidet
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter at begge redegjørelsene er holdt)
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen (krav om negativ covid-19-test for rett til innreise og bortvisning ved brudd på regler om innreisekarakterantene)
(Innst. 149 L (2020–2021), jf. Prop. 61 L (2020–2021))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri Gåsemyr Staalesen, Kari Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Masud Gharahkhani, Eirik Sivertsen og Stein Erik Lauvås om tiltak mot sosial kontroll
(Innst. 89 S (2020–2021), jf. Dokument 8:132 S (2019–2020))
5. Referat

Presidenten: Presidenten vil av smittevern hensyn foreslå at publikumsgalleriet holdes stengt under dagens møte. – Det anses vedtatt.

Det nye året er allerede godt i gang, men siden dette er det første møtet i Stortinget i 2021, vil presidenten likevel benytte anledningen til å ønske representantene, regjeringens medlemmer og alle andre som har sitt virke knyttet til Stortinget, et riktig godt nytt år!

Representantene *Magne Rommetveit*, *Une Bastholm*, *Mathilde Tybring-Gjedde* og *Aase Simonsen*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:
For Møre og Romsdal: *Anders Riise*
For Oppland: *Aud Hove*
For Rogaland: *Julia Wong*

Statsråd *Bent Høie* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten *Jon Georg Dale* vil fremsette et representantforslag.

Jon Georg Dale (FrP) [12:02:06]: På vegner av representantane *Sylvi Listhaug*, *Helge André Njåstad*, *Silje Hjemdal*, *Morten Ørsal Johansen*, *Kjell-Børge Freiberg* og meg sjølv vil eg setje fram eit forslag om utflytting av

det samanslåtte GIEK og Eksportkreditt til Ålesund og Bergen.

Presidenten: Representanten *Lars Haltbrekken* vil fremsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [12:02:42]: På vegne av stortingsrepresentantene *Nicholas Wilkinson*, *Karin Andersen*, *Arne Nævra*, *Solfrid Lerbrek* og meg selv vil jeg overlevere et representantforslag om flom- og skredsikring.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [12:03:02]

Redegjørelse av statsministeren om håndteringen av koronapandemien

Presidenten: Før statsministeren får ordet, vil presidenten opplyse om at det vil åpnes for en kommentar-runde etter at både statsministeren og helse- og omsorgsministeren har holdt sine redegjørelser.

Statsminister Erna Solberg [12:03:38]: Jeg vil få lov til å benytte anledningen til å ønske alle et godt nytt år og takke for anledningen til å redegjøre for status og håndtering av utbruddet av koronaviruset.

Som jeg skrev i brev til Stortingets presidentskap 27 oktober, ønsker regjeringen å holde Stortinget oppdatert om koronasituasjonen. På den bakgrunn ba helse- og omsorgsministeren før jul om å få redegjøre for arbeidet med koronapandemien. Jeg har forstått at det også er ønske om en bredere orientering. Etter min redegjørelse vil helse- og omsorgsministeren orientere om arbeidet med vaksiner.

Det er nå over ett år siden *Kina* rapporterte om funn av et nytt virus som skulle komme til å endre hverdagen for oss alle. Norge fikk raskt på plass diagnostikk som kunne påvise viruset, og det første tilfellet av covid-19 i Norge ble påvist 26. februar. Siden den dagen er det utført 3,1 millioner tester, 58 000 har fått påvist viruset, nesten 2 300 har vært innlagt på sykehus, og 517 er døde.

I Norge har vi klart å holde smittetallene lavere enn i svært mange andre land, men også vi har måttet stramme inn for å unngå at smitten kommer ut av kontroll. Vi har fortsatt kontroll over smitten, men vi har ingen garantier for at det vil fortsette å være slik. Situasjonen kan endre seg raskt. Vaksineringsen er i full gang, men vi vet ennå ikke i hvilken grad den beskytter mot videre smitte. Det vil uansett ta noe tid før mange nok er vaksinert til at det får stor betydning for spredningen.

I mange land beskrives den tredje smittebølgen som den verste hittil i pandemien. Samfunn stenges ned, og sykehus fylles opp. I motsetning til i høst stenges også skolene i mange land. Det som skjer ute, kan også skje her. Hvor skjør smittesituasjonen kan være, ser vi stadig flere eksempler på. Irland gikk i løpet av noen uker fra å ha en av de laveste smitteratene i Europa til å ligge høyest på statikken.

Når økningen kommer, kan den komme svært raskt. Det så vi også i Trondheim. Tidlig i desember var det der et ønske om unntak fra de nasjonale smitteverntiltakene på grunn av lav smitte. Noen få uker senere måtte de stramme til med lokale tiltak. Trøndelag fylke hadde de siste to ukene av fjoråret høyest smitte i hele landet. Dette understreker viktigheten av å handle raskt ved tegn til økt smittespredning. Det er lettere å slippe opp på strenge tiltak enn å slå ned utbrudd som kommer ut av kontroll. Kommer smitten først ut av kontroll, må tiltakene være enda mer inngripende og vare enda lenger. Derfor er det viktig å handle raskt.

De muterte variantene av viruset gjør situasjonen enda mer sårbar. Muterte virus fra Storbritannia og Sør-Afrika har også funnet veien til Norge, og vi har sett andre mutasjoner i norske utbrudd. Vi følger spredningen av de mer smittsomme virusene nøye, både i Norge og i utlandet. Vi må hele tiden være forberedt på å innføre enda sterkere tiltak for å stanse smitten. Samtidig vil vi ikke ha mer inngripende tiltak enn nødvendig.

Håndteringen av covid-19 er en krevende balanseøvelse, og vi må løpende gjøre avveininger. Vi må justere tiltak i lys av ny kunnskap og være raske med å justere når det er nødvendig. Vi har gjennom hele krisen forsøkt å finne en balanse mellom hva som er forholdsmessige inngrep i lys av smittesituasjonen, og være føre var og handle raskt nok. Det er ingen enkel oppgave. Et tiltak kan være uforholdsmessig tidlig i uken fordi smittetallene er usikre, og forholdsmessig senere i uken fordi vi da med sikkerhet kan si at smitten går opp. Det å finne riktig balanse og ikke innføre svært inngripende tiltak før det er grunnlag for det, kan også innebære at vi må handle raskt når vi først får råd om å skjerpe tiltakene. Handler vi for sent, vil resultatet bli enda mer inngripende og mer langvarige tiltak i neste runde. Regjeringen har derfor gjennom hele perioden vært tydelig på at innstramninger kan komme raskt.

Hvordan rådene kan endre seg raskt, ble tydelig gjennom julen. Før jul vurderte Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet at det ikke var grunnlag for skjerpede tiltak i julen. Helsedirektoratet meldte 29. desember at det fortsatt ikke var behov for innstramninger, men at de ville gjøre en ny vurdering i begynnelsen av januar. Men så, i løpet av de første døgnene i det nye året, ble situasjonen mer ustabil og ufor-

utsigbar. Det såkalte R-tallet ble da anslått til 1,3 – opp fra 0,8 i begynnelsen av desember og 1,0 rett før jul.

Tidlig lørdag 2. januar meldte Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet om bekymring for smittetallene og kom med råd om innstramninger samme kveld kl. 18. Regjeringen fulgte opp umiddelbart. På en pressekonferanse søndag 3. januar ba jeg alle bli med på et krafttak for å unngå en ny smittebølge.

Vi startet 2021 med å be befolkningen sette det sosiale livet på pause. Vi fryktet at det nye året skulle starte med en ny bølge. Blant annet ble det innført nasjonal skjenkestopp, universiteter, høyskoler og fagskoler gikk over til digital undervisning, og videregående skoler og ungdomsskoler gikk over på rødt nivå. Vi anbefalte at folk unngikk unødvendige reiser både til utlandet og i Norge, og vi ba folk unngå alle private besøk og organiserte aktiviteter innendørs. Tiltak for studentene ble avklart raskt og kommunisert allerede lørdag. Dette er strenge og inngripende tiltak, men de var dessverre nødvendige for at vi skulle være trygge på at smitten ikke kom ut av kontroll, og for å hindre en dramatisk økning i sykehusinnleggelses, slik vi har sett flere steder i Europa.

Dessverre ble uroen vår bekreftet av smittetallene som kom i uke 1. Den første uken i 2021 opplevde vi det høyeste antallet positive tester så langt i pandemien. R-tallet ble da beregnet til å ligge på 1,4.

I dag er jeg glad for å kunne si at folk over hele Norge ble med på krafttaket. Det er imponerende etter nesten ett år med smitteverntiltak. I Helsedirektoratets spørreundersøkelse om korona ser vi at mange satte det sosiale livet på pause. Folk oppgir at antallet nærkontakter er lavere enn tidligere. Undersøkelsen viser også at befolkningen følger oppfordringen om å holde avstand.

Vi ser nå de første tegnene på at det vi gjorde i starten av januar, har gitt resultater på smittespredningen, selv om det er for tidlig å evaluere den fulle effekten. Tallene er fortsatt for høye, og bekymringen rundt de muterte virusene har ikke blitt mindre. Regjeringen har derfor nå besluttet å videreføre et forhøyet nasjonalt tiltaksnivå. Samtidig gjør vi noen justeringer. Målet med disse er særlig å gjøre hverdagen for barn og unge litt mer normal.

Jeg understreker at dette er nasjonale tiltak. I kommuner med høy smitte kan kommunen fortsatt ha strengere tiltak. Da er det de kommunale tiltakene som gjelder.

Det nasjonale tiltaksnivået for ungdomsskoler og videregående skoler nedjusteres fra rødt til gult nivå. Kommunene kan opprettholde rødt nivå ut uken dersom de har behov for å forberede overgangen. Kommuner med høyt smittepress bør imidlertid vurdere å

beholde rødt nivå i ungdomsskoler og videregående skoler og ved behov gå til rødt nivå også i barnehager og barneskoler. For øvrig vil de nasjonale anbefalingene fra 20. januar være:

- Barn og unge under 20 år kan trene og delta i fritidsaktiviteter som normalt, både ute og inne. De kan også unntas anbefalingen om én meters avstand når det er nødvendig for utøvelsen av aktiviteten. Ordinær treningsaktivitet internt i klubber, lag og foreninger kan derfor gjennomføres. Men kamper, cuper og stevner også for barn og unge må fortsatt utsettes.
- For voksne videreføres anbefalingen om å ikke drive organisert aktivitet innendørs. Utendørs kan det trenes dersom det er mulig å holde god avstand.
- Toppidretten anbefales å utsette alt seriespill i to uker. Norges idrettsforbund bes om å koordinere dette med særforbundene.
- Anbefalingen om digital undervisning ved universiteter, høyskoler og fagskoler justeres. Vi anbefaler bruk av digital undervisning der det er mulig, at planlagte arrangementer bør være digitale, og at større forelesninger og sammenkomster unngås. Alle studenter i områder uten høy smitte bør sikres fysisk undervisning minst én gang i uken når det er mulig å gjennomføre den i mindre grupper og i tråd med smittevernveilederne.
- Arrangører anbefales å utsette kulturarrangementer, kurs, konferanser og tros- og livssynsremonier som samler folk fra ulike kommuner. Dette omfatter både utendørs og innendørs arrangementer, men ikke begravelser. Dagens antallsbegrensninger videreføres, og vi ber folk innstendig om å respektere begrensninger som arrangøren informerer om, når det gjennomføres arrangementer forbeholdt innbyggere i en enkelt kommune.
- Anbefalingen om å unngå nødvendige reiser i inn- og utland videreføres. En reise til studiestedet eller en innenlands hyttetur med dem du bor sammen med, vil fortsatt være å regne som en nødvendig reise.
- Vi anbefaler at alle i størst mulig grad fortsatt begrenser sin sosiale kontakt. Det oppfordres til å møte andre utendørs og ikke ha besøk av flere enn fem gjester i tillegg til husstandsmedlemmene. Dersom alle gjestene kommer fra samme husstand, kan man være flere, men det må likevel ikke være flere enn at man kan klare å holde avstand.
- Vi endrer regelen for private sammenkomster utenfor eget hjem, som f.eks. en bursdag i leid lokale, slik at det blir mulig å være inntil 10 personer. Dersom arrangementet er utendørs, er grensen 20 personer.
- Vi viderefører også det nasjonale skjenkeforbudet, men vil gjøre en ny vurdering av dette neste uke.

I hovedsak viderefører vi tiltakene fra årsskiftet. Når regjeringen har valgt å lette litt på enkelte tiltak nasjonalt, har vi valgt å prioritere barn og unge. Det har vært en av våre viktigste prioriteringer gjennom hele pandemien.

Et tiltak som av mange oppfattes som inngripende, er forbudet mot skjenking av alkohol. For mange innebærer dette tapt omsetning og permitteringer. Andre mister en kjær møteplass. I lys av den uoversiktlige smittesituasjonen har vi valgt å forlenge dette tiltaket. Vi vet at ansatte i serveringsbransjen er sterkt overrepresentert når det gjelder koronasmitte. I en rapport fra en dansk ekspertgruppe som nylig ble lagt frem, vurderes det at barer er blant de stedene som har størst innvirkning på smittespredningen.

Vi er alle nå lei av korona. Sammen ser vi likevel fortsatt ut til å være i stand til å slå ned smitten når det er nødvendig. Det er bra. For faren er ikke over. Vi må være forberedt på å innføre nye og strengere tiltak dersom det blir nødvendig.

Regjeringen har sendt på høring et tillegg til smittevernloven som regulerer portforbud. Ingen ønsker portforbud i Norge, men hvis smitten kommer helt ut av kontroll, slik at liv og helse for mange mennesker blir alvorlig truet, kan det være det siste virkemiddelet vi har å gripe til. Vi ser at det har skjedd i flere land rundt oss. Regjeringen har derfor kommet til at nødvendige forberedelser bør være gjort, slik at portforbud kan innføres innenfor regulerte og forutsigbare rammer dersom det skulle bli nødvendig. Men jeg må gjenta: Vi håper og tror at det ikke vil skje, og vi arbeider hardt for å unngå det. Beredskap handler imidlertid om at vi også må være forberedt på situasjoner vi ikke ønsker å komme i.

Jeg kan forsikre om at alle tiltak som vurderes, avveies mot de uheldige konsekvensene som kan oppstå når tiltakene innføres. Tiltakene skal være mest mulig målrettede og effektive og de negative konsekvensene færrest mulig. Samtidig er det viktig å være tydelig på at alternativet til smitteverntiltak ikke er en normal hverdag. Alternativet er fulle sykehus, høye dødstall, frykt og mer alvorlige økonomiske konsekvenser. Erfaringer fra andre land viser at det krever svært mye å få ned smitten når den har etablert seg på et høyt nivå. Vi vil derfor gjøre det som er nødvendig for å holde kontroll på smitten. Folk må forberede seg på å leve med ulike grader av smitte og smitteverntiltak frem mot sommeren, kanskje enda lenger. Samtidig skal ikke tiltakene være strengere enn de må være, og vi vil trappe ned så snart det er forsvarlig.

Regjeringen har under hele pandemien vært bekymret for importsmitte. Allerede fra midten av mars i fjor ble det innført karantene og innreiseforbud til Norge. Siden den gang er det blitt gjort mange juste-

ringer, både av hensyn til familier som ønsker å være sammen, og folk som skal på jobb, men også for å holde importsmitten nede.

Også når vi skal begrense hvor mange som kommer inn til landet vårt, må ulike hensyn veies mot hverandre. Det er krevende å finne den riktige balansen. De helsemessige effektene må veies mot de åpenbart negative konsekvensene som tiltakene medfører – for familier som ikke får møtt hverandre, for hoteller som står uten gjester, for offentlige og private virksomheter som ikke får tak i den arbeidskraften de er avhengige av.

Enten man liker det eller ei, er vårt samfunn helt avhengig av arbeidskraft fra andre land. Vi er avhengige av å få varer inn i landet og av å kunne sende varer ut. Regjeringen har vært opptatt av å holde hjulene i gang. Det er også viktig for at vårt samfunn skal kunne klare å stå i tiltakene helt til befolkningen er vaksinert. Derfor har det hele tiden vært gjort avveininger mellom fordele og ulemper. Eksempelvis har vi holdt forsyningslinjene åpne. Sykehusene har fått tilgang på utenlandsk arbeidskraft som vanlig, slik at mennesker som blir syke, kan få behandling, men med ekstra forsiktighet. Landbruket har fått benytte sesongarbeidskraft, slik at de har kunnet både så og høste maten. Det samme med fiskeriene, slik at det vil være mulig å gjennomføre vinterfisket som mange distriktssamfunn er helt avhengige av for å opprettholde bosetting. Verftene langs kysten har fått benytte arbeidskraften de er vant til, slik at de kan levere på kontraktene de har inngått. Det samme gjelder andre bransjer. Mange arbeidsplasser ville gått tapt dersom vi skulle stengt grensene helt.

Regjeringen har hele tiden hatt regler for å begrense antallet som kommer. Det har også hele tiden vært regler for å oppdage smitte og for å unngå smitte. Disse reglene har endret seg med smittesituasjonen i Norge og i landene folk kommer fra. I sommer var mange land «grønne». Da var det liten risiko og reglene mindre strenge. Da smittesituasjonen endret seg i Europa i fjor høst, tok regjeringen grep, og vi har fortløpende innført nye tiltak for å unngå smitteimport og hindre smittespredning i Norge.

Den 31. oktober strammet vi inn reglene for arbeidsreisende. Da jeg redegjorde for Stortinget 5. november i fjor, orienterte jeg om at regjeringen innførte en ordning med karantenehotell. Slike hoteller er nå etablert i alle fylker. Statsforvalterne har ansvar for å sikre at det til enhver tid er nok kapasitet i fylket. Fra 9. november ble det innført krav om at reisende fra land med karanteneplikt må fremvise attest på negativ covid-19-test når de kommer til Norge. Regjeringen tok også umiddelbare grep gjennom julen for å sikre at virusvarianten som var påvist i Storbritannia, i minst mulig grad skulle spre seg til Norge. Foreløpig ser det ut til at mutasjonen ikke har

fått fotfeste her. Fra andre land har vi sett at det er krevende å hindre viruset i å etablere seg. Men det er viktig å vinne tid. Dersom vi vinner nok tid, vil vaksinering og forhåpentligvis også sommervarmen hjelpe oss. Kommer vi oss frem til påske, vil trolig en stor andel av risikogruppene være vaksinert.

Trusselen fra de muterte virusene bidro til at regjeringen den 2. januar innførte plikt til å teste seg for covid-19 for alle reisende til Norge. For å gi kommunene tid til å bygge testkapasitet åpnet vi opp for at testen kunne gjøres senest ett døgn etter ankomst. Vi ba også de aktuelle grensekommunene om å bygge opp tilstrekkelig kapasitet så snart som mulig for å håndtere alle som kom inn i landet på de aktuelle grensepasseringene.

Vi har også innført et innreiseregister. Det vil gjøre det lettere å følge opp og å kontrollere at karantenen respekteres.

Fra og med i dag strammer vi ytterligere til regelen om test når en kommer til landet. Nå skal alle reisende testes på grensen. Unntaket er Svinesund, der kommunen trenger noen flere dager for å bygge opp testkapasiteten. Der kan de fortsatt gi unntak, slik at de som har fast opphold i Norge, kan slippe inn med plikt om å teste seg i løpet av 24 timer.

For å bistå kommunene har Helsedirektoratet fått i oppdrag å opprette et nasjonalt telefonsenter som skal følge opp de reisende. De ansatte på senteret skal beherske flere språk, ettersom noen innreisende ikke snakker skandinaviske språk eller engelsk. Dette vil gjøre det lettere for kommunene å kontrollere om reisende har testet seg og gått i karantene, og dermed lette arbeidsbyrden for kommunene. Kommunene får dekket alle utgifter til testing og kontroll av om innreisende faktisk har tatt en koronatest. De som ikke lar seg teste, risikerer bøter. Personer med falsk attest på negativ covid-19-test kan bli bortvist og bøtelagt.

Hvis vi sammenligner Norge med resten av Europa, har vi gjennomgående vært blant landene med de aller strengeste reglene for innreise og karantene. På oversikter over hva slags tiltak befolkningen i ulike land ellers må leve med, ser vi at nordmenn har færre begrensninger i sin hverdag. Det mener jeg har vært en riktig prioritering. De strenge innreisereglene vi nå har innført, bidrar også til å avlaste kommunene. Men de representerer en betydelig ekstrabelastning på kommunene med grenseoverganger, flyplasser og havner, selv om staten tar alle kostnadene.

Det har vært mye diskusjon om testing på grensen. Helsedirektoratets klare råd til regjeringen har inntil nylig vært å prioritere testkapasiteten til å slå ned lokale utbrudd i Norge. Det er også viktig å huske at karantene, dersom den gjennomføres, er det eneste

som gir sikkerhet for å unngå spredning. Erfaringene fra Island viser at om lag 25 pst. av dem som var smittet, ikke ble fanget opp av testen som ble gjennomført på grensen.

Det er hovedsakelig to grunner til at situasjonen nå er endret, og at Helsedirektoratet nå anbefaler testing på grensen. Den ene grunnen er ønsket om å forsinke spredningen av de mer smittsomme variantene av viruset så mye som mulig. Den andre grunnen er tilgangen på hurtigtester. De øker vår samlede testkapasitet. I tillegg gjør hurtigtestene det mulig at isolasjon kan påbegynnes umiddelbart ved positivt testresultat. Disse testene krever heller ikke laboratoriekapasitet. Men jeg må igjen understreke at det viktigste er innreisekarantene, og at denne gjennomføres i tråd med reglementet. Derfor har regjeringen iverksatt en rekke tiltak for å følge opp dette.

Kommunene står i en presset situasjon. De skal teste og spore opp smitte, de skal sikre at alle som tester positivt, isolerer seg, og de skal bidra til at nærkontakter til smittede varsles om det, slik at de kan gå i karantene.

Kommunene har også oppgaven med å vaksinere sine innbyggere. Samtidig skal kommunene yte alle ordinære helse- og omsorgstjenester og verne tjenestene til sårbare grupper, bl.a. sårbare barn og unge.

Kommunene skal også drive kontroll med om reglene for arrangementer, serveringssteder og arbeidstakere blir fulgt. Det er også en oppgave som må prioriteres.

Å lykkes med vaksineringsen er den høyest prioriterte oppgaven fremover. Kommunene må ha kapasitet og ressurser til den store vaksinasjonsjobben de har foran seg. Derfor må vi alle bidra til å hindre ressurskrevende utbrudd og redusere smitten i befolkningen.

I en presset situasjon vil jeg oppfordre kommunene til å samarbeide og hjelpe hverandre. Statsforvalterne har en viktig rolle i å bidra til samarbeid mellom kommunene, bl.a. om vaksineringsen som nå er startet i hele landet.

De to siste månedene har antall sykehusinnleggelser og antall pasienter som får respiratorbehandling, ligget nokså stabilt, selv om vi har sett en moderat økning helt i det siste. Men vi vet at dette kan snu fort. Heldigvis er vi nå bedre forberedt på en økning i alvorlig syke covid-19-pasienter enn vi var i fjor vår. Sykehusene følger utviklingen i smittetall nøye og kan tilpasse kapasiteten dersom pasientstrømmen skulle øke. Vi har god tilgang til smittevernutstyr og medisinsk-teknisk utstyr. Det er lagt planer for å møte en situasjon der vi raskt må mobilisere for en mye høyere intensivkapasitet. Og vi kan mer om sykdommen og er blitt flinkere til å behandle pasientene. Men vi ønsker

ikke å komme i en slik situasjon. Det vil innebære at annen planlagt behandling må utsettes for å kunne ta vare på covid-19-pasientene. Og vi klarer fortsatt ikke å redde alle som får et alvorlig sykdomsforløp.

Sammenlignet med andre land ligger Norge så langt an til å komme svært godt ut når det gjelder både helse og økonomi, slik bl.a. OECD har vurdert det. Men også for oss er det store tap, og situasjonen er skjør. Vi ligger an til å få et fall i Fastlands-BNP for 2020 på rundt 3 pst. Det er mindre enn i de aller fleste land i verden. Nedgangen er om lag som anslått i nasjonalbudsjettet, men mindre enn vi trodde i mai i fjor, da vi anslo et fall på 4–8 pst. Det at fallet ikke har blitt større, må bl.a. ses i lys av at

- vi har klart å holde kontroll på smitten
- norske bedrifter har hatt tilgang på arbeidskraft og leveranser fra utlandet
- vi har hatt kraftfulle økonomiske tiltak

BNP-tallet viser helheten. Bak makrotallene skjuler det seg store forskjeller. Krisen har slått veldig ulikt ut i næringslivet. Tjenesteytende næringer som reiseliv, restauranter og transport utgjør 10 pst. av norsk økonomi, og aktiviteten i disse næringene lå i november 25 pst. under nivået rett før pandemien slo inn. Disse næringene har en større andel av sysselsettingen enn av BNP, med hver sjettede norske arbeidsplass. Samtidig har 90 pst. av norsk økonomi uendret verdiskaping i november sammenlignet med februar i fjor. Denne relativt sett positive utviklingen for denne delen av næringslivet må bl.a. ses i lys av tiltakene som er iverksatt.

De økonomiske tiltakspakkene virker og gir lavere ledighet enn vi ellers ville hatt. Det ser f.eks. ut til at de midlertidige skatteendringene for olje- og gassbransjen har hatt god effekt. Oljedirektoratets anslag nå tilsier et årlig investeringsnivå i årene fremover som gir et noe høyere aktivitetsnivå enn anslått før pandemien brøt ut. Dette gir arbeidsplasser på land og bidrar til teknologiutvikling og kompetanse i leverandørindustrien. Bedrifter med stort behov for utenlandsk arbeidskraft, som i bygg og anlegg og verfts-næringen, og dermed høye kostnader knyttet til karantene, har også fått ekstra støtte til slike kostnader.

Mange nyter godt av fast jobb og lav rente og sparer penger gjennom at det er færre muligheter til å bruke penger. Andre arbeidstakere er blitt permittert og opplever usikkerhet, utrygghet og svekket økonomi. Oppmerksomheten har vært og må også fremover være på dem som rammes hardest. Jeg er særlig bekymret for langtidsledige, ungdom, ensomme og dem med svak tilknytning til arbeidslivet. Også her har vi lagt frem målrettede tiltak. Vi har bl.a. lagt frem en tiltakspakke på nesten 160 mill. kr rettet mot sårbare grupper og mennesker som er rammet av ensomhet og isolasjon. I

budsjettforliket med Fremskrittspartiet ble vi enige om 400 mill. kr i øremerkede tilskudd til aktivitetstiltak og bekjempelse av ensomhet blant eldre. Dette kommer i tillegg til økt satsing på inkludering, utdanning og tiltak rettet mot barn. Vi vil fortsatt fokusere på utsatte grupper, og vi jobber nå med nye tiltak for både langtidsledige og sårbare barn og unge.

For norsk økonomi vil 2021 sannsynligvis – og forhåpentligvis – bli et år med store forskjeller gjennom året. Starten av året er sterkt preget av koronapandemien. Arbeidsledigheten er høyere enn normalt, mye er stengt, og aktiviteten er lavere. Men det går klart bedre enn i fjor vår. Det skyldes at smitteverntiltakene er mindre inngripende, og at bedrifter har lært hvordan de kan tilpasse kostnader og drift til situasjonen. Norsk næringsliv drar også nytte av høyere oljepris og økt etterspørsel fra utlandet.

I løpet av året regner vi med at vaksineprogrammet vil drive pandemien tilbake, og at vi kan vende tilbake til et tilnærmet normalt liv. Regjeringens overordnede strategi for gjenåpning står derved fast. Vi vet at det viktigste bidraget til aktivitet, sysselsetting og vekst i tjenestenæringene er at de strenge tiltakene opphører. Da kan folk igjen reise, jobbe, gå ut på byen og leve mer som før. Derfor gjennomfører vi strenge tiltak i lys av smittesituasjonen og gjennomfører et omfattende vaksineprogram.

Vi vet at mange har spart mye mer enn vanlig under pandemien. Det gjør at mange har penger å bruke når pandemien er over, og det vil bidra til vekst i økonomien. I flere prognoser anslås det nå at norsk økonomi vil vokse mer i 2021 enn bare for kort tid siden.

Selv om vi nå forhåpentligvis ser enden på pandemien lenger fremme, må vi fortsatt belage oss på å leve med ulike grader av smitte og smitteverntiltak frem mot sommeren – og kanskje lenger. Usikkerheten om utviklingen fremover er altså fortsatt stor.

Jeg har også sagt at vi må forvente et økende antall konkurser. Paradoksalt nok var antallet konkurser lavere enn vanlig i fjor. Vi antar at summen av økonomiske tiltak, inkludert utsatte skatter og avgifter, har bidratt til dette, men vi må være forberedt på at konkursetallet vil øke fremover.

Regjeringen har helt siden mars sagt at vi skal ha økonomiske tiltak så lenge vi har smitteverntiltak. Og vi har vist gjennom 2020 at vi følger opp med tiltak løpende, etter hvert som situasjonen utvikler seg. I det ligger det en forutsigbarhet. Med enigheten med Fremskrittspartiet om statsbudsjettet for 2021 vedtok Stortinget for bare få uker siden en rekke økonomiske tiltak i møte med pandemien. De pengene settes nå i arbeid. Men vi har også sagt at de økonomiske tiltakene må til-

passes smittesituasjonen og hvilke smitteverntiltak vi har. Det gjelder fortsatt, og på vei ut av krisen blir det kanskje enda viktigere.

Regjeringen vil opprettholde kompensasjonsordningen og andre kompenserende tiltak så lenge det er riktig og nødvendig, men så snart det er muligheter for det, må den økonomiske politikken oppmuntre til aktivitet og omstilling. Det gjelder både for bedrifter og for enkeltpersoner. Også det er en balansegang. I mange tilfeller er det ikke «jo mer, jo bedre». Tiltak som kan være bekvemme på kort sikt, kan svekke økonomien på lengre sikt, slik mange økonomer pekte på allerede i en tidlig fase av pandemien. Om vi ukritisk bevilger for mye til for mange over lang tid, vil det kunne svekke vekst, arbeidsplasser og omstilling på sikt. Det handler ikke primært om å spare penger for det offentlige, men om å skape grunnlaget for nye jobber, mer aktivitet og økt velferd og å hindre at de svakeste på arbeidsmarkedet faller utenfor. Regjeringens budskap om å skape mer og inkludere flere gjelder også her. Det er et mål at flest mulig permitterte skal kunne komme tilbake i jobb, men ikke alle bedrifter vil overleve, og derfor må den enkelte arbeidstaker vurdere hvordan han eller hun best skal møte fremtiden. Jo lenger man er uten jobb, desto vanskeligere er det å komme tilbake i arbeid. Permitterte bør derfor gripe nye jobbmuligheter når de oppstår. Det er også bakgrunnen for at regjeringen mener det er riktig å være varsom med å forlenge permitteringsordningen altfor langt frem i tid. Samtidig åpnet finansministeren i Stortinget allerede tidlig i desember for at regjeringen ville vurdere en forlengelse av permitteringsordningen i lys av situasjonen. Jeg mener at vi med vår løpende håndtering, med de tiltakene som virker nå, og dem vi foreslår, gir næringslivet den forutsigbarheten det er mulig å gi.

Noe av det som har preget pandemien, er jo nettopp uforutsigbarhet. Men forutsigbarhet er ikke det samme som at tiltakene skal ligge fast, med samme innretning over lang tid, uavhengig av smittetiltakene. Forutsigbarhet handler om at vi har økonomiske tiltak tilpasset smittesituasjonen. Sammenligner vi oss med landene rundt oss, har norsk næringsliv gode ordninger som har kommet raskt. Bedriftene våre kan også fremover være trygge på at regjeringen vil gjøre det som trengs for at vi skal komme oss best mulig gjennom denne krisen. Jeg vil her også vise til godt samarbeid i Stortinget gjennom mange og ekstraordinære runder med økonomiske tiltak. Det blir viktig også gjennom 2021.

Å ta vare på bedriftene våre er viktig for at veksten i økonomien skal kunne ta seg raskt opp igjen når smitteverntiltakene kan lempes på, slik at så mange som mulig har en jobb å gå til etter krisen. Regjeringen fikk i

desember tilslutning i Stortinget til å reetablere en bred kompensasjonsordning for næringslivet. Siden kl. 8 i dag har Brønnøysundregistrene mottatt søknader om kompensasjon. De aller fleste av de bedriftene som søker nå, vil få pengene svært raskt. Vi har allerede offentliggjort at vi vil forlenge kompensasjonsordningen for næringslivet frem til og med april, og regjeringen er forberedt på å forlenge denne ordningen ytterligere hvis det blir nødvendig. Vi har også fremmet forslag om å forlenge permitteringsordningen og den midlertidige ordningen med forhøyet dagpengesats frem til sommeren.

Næringslivet omfattes også av en rekke andre ordninger, og regjeringen jobber med flere tiltak fremover. Disse vil bli lagt frem for Stortinget i en proposisjon 29. januar. Særlig viktige er tiltak som kan styrke konkurransekraften til bedriftene og kompetansen til den enkelte.

- Innovasjonstilskudd stimulerer til at små og store vekstselskaper kan opprettholde forsknings- og innovasjonsaktiviteter gjennom pandemiperioden, til tross for resultatvikt og likviditetsutfordringer. Innovasjon Norge har fått økte rammer for innovasjonstilskudd, og etterspørselen etter slike midler har vært stor. Det er et godt tegn. Det vil skape grunnlag for lønnsom vekst på sikt, samtidig som viktig kompetanse holdes i arbeid. Regjeringen vil foreslå å styrke denne ordningen ytterligere.
- Skjenkeforbud og smittevernregler har rammet serveringsnæringen særlig hardt. Med større omsetningsfall blir kompensasjonen fra staten større, fra 1. januar opp mot 80 pst. av faste uunngåelige kostnader. Kommuner i områder med høy ledighet fikk som følge av vedtak i Stortinget like før jul 250 mill. kr for å kunne støtte særlig utsatte bedrifter.
- Mange reiselivs- og serveringsbedrifter fikk støtte fra omstillingsordningen for reiselivet i fjor. Søknadsfristen for andre runde av omstillingsordningen gikk ut 8. januar, og ordningen er nå utvidet til også å gjelde eventbransjen. Regjeringen vil forsterke omstillingsordningen for reiselivet ytterligere, og det vil komme en egen utlysning for eventbransjen med underleverandører.
- Både flytrafikken og kollektivtrafikken er hardt rammet av pandemien og smitteverntiltakene, og etter enigheten om statsbudsjettet er det for 2021 bevilget 2 mrd. kr til kjøp av flyruter. Fritaket for flypassasjeravgiften er forlenget ut 2021, mens lav moms på persontransport på 6 pst. ble forlenget til 1. juli. Det er videre bevilget 650 mill. kr ekstra for å opprettholde togtilbudet og 1,25 mrd. kr til kollektivtransporten. Det er også inngått tilleggsavtaler

med Havila og Hurtigruten, som bl.a. innebærer at Hurtigruten vil seile fem fremfor to skip frem til utgangen av mars. Regjeringen vil fremme forslag om midler til finansiering av Avinor og følge opp tidligere vedtak om å vurdere tiltak for luftfarten fremover. Det er kjent at regjeringen også vurderer en henvendelse fra Norwegian om å bidra med kapital i den pågående restruktureringen av selskapet. Dersom Norwegian gjennom en restrukturering kan komme ut som et finansielt styrket og sunt drevet selskap, vil det være positivt for flytilbudet og konkurransen i norsk luftfart.

- Regjeringen ser også at det er behov for nye økonomiske tiltak for studenter som har tapt inntekt. Vi vil komme tilbake til omfanget og innretningen av dette, men vi anser fortsatt Lånekassen som best egnet til å støtte studentene.
- Smitteverntiltakene legger store begrensninger for kulturlivet og for aktører som lever av å samle mennesker. I budsjettet for 2021 er det satt av over 2,25 mrd. kr til hjelpeordninger for kultur, idrett og frivillighet. Vi skal ha et rikt og mangfoldig kulturliv, også når pandemien er over. Fredag i forrige uke ble det åpnet for søknader til tilskuddsordningen på 350 mill. kr for store publikumsåpne arrangementer som har måttet avlyse eller nedskalere som følge av koronapandemien.

Etter hvert som smitteverntiltak fjernes og støtteordninger trappes ned, vil trolig mye av aktiviteten i økonomien komme tilbake, fordi mange igjen vil gå på kino, spise ute og dra på helgetur. Vi vil nye godt av at vi har holdt bedrifter flytende, og av at vi har stimulert til utdanning, omstilling og kompetansepåfyll. Om det skulle være behov for ytterligere finanspolitiske stimulerings tiltak, må det vurderes etter at smitteverntiltaker fjernet. Når aktiviteten kommer tilbake til et normalt aktivitetsnivå, må også oljepengetrukk trappes ned og erstattes av ny aktivitet i privat sektor.

Mange så frem til 2021 med håp og forventning. Så langt har året for mange vært en skuffelse. Men vi skal ikke gi opp 2021. Det er lys i tunnelen. Vaksinasjonen er i gang. Vi må holde ut. Når regjeringen i dag viderefører strenge nasjonale tiltak i minst to uker til, er det med et annet bakteppe enn det veldig mange land rundt oss opplever. Men pandemien og situasjonen er global, og situasjonen globalt og i Europa er en advarsel om hva som kan skje dersom vi ikke lykkes med å holde smitten nede.

Mine kolleger internasjonalt står i krevende dilemmaer med svært høy og økende smitte, en helsetjeneste som er på bristepunktet, og skyhøye dødstall. Portforbud og svært inngripende tiltak blir forlenget i mange

land. Med ryggen mot veggen minsker handlingsrommet. Vi ønsker ikke å komme dit.

Vi er nå ved begynnelsen på slutten av en lang og vond maraton. Vaksinasjonen er i gang. Men den siste distansen kan bli den tøffeste. Folk er slitne, nye varianter av viruset kan gi oss tøffe oppoverbakker, og smitten i samfunnet er fortsatt for høy. Med felles innsats kan vi fremover få smitten ned, slik at vinteren og våren blir lysere for oss alle. Og for hver uke som går, er vi én uke nærmere å ha fått vaksinert mange nok til at vi kan ta hverdagen tilbake.

Sak nr. 2 [12:46:22]

Redegjørelse av helse- og omsorgsministeren om status for vaksinearbeidet.

(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter at begge redegjørelsene er holdt)

Statsråd Bent Høie [12:46:39]: Gjennom EU-samarbeidet som Norge er en del av, har vi startet vaksinering mot covid-19 raskere enn mange hadde turt å håpe på. Andre juledag kom den første leveransen til Norge, og neste dag var den første sykehjemsbeboeren vaksinert. Innledningsvis er antall doser begrenset. De fleste kommunene begynte å vaksinere innbyggerne rett etter nyttår. I dag tidlig var totalt 48 680 covid-19-vaksinasjoner registrert i Nasjonalt vaksinasjonsregister, SYSVAK.

Vi forventer store vaksineleveranser de neste ukene og månedene. Når risikogrupperne er vaksinert, vil færre kunne bli alvorlig syke, men vi kan fortsatt få store og mindre utbrudd. Epidemien må fremdeles holdes under kontroll, slik at kapasiteten i helsetjenesten ikke blir overbelastet. Vi følger situasjonen nøye og tilpasser smittevern tiltakene etter utviklingen i smittetall.

Det var ingen selvfølge at Norges befolkning skulle få tilgang til vaksine mot covid-19 så tidlig som vi gjorde. Når vaksine er et knapphetsgode, er selv god kjøpekraft ingen garanti for rask tilgang. Norge er et lite marked av begrenset interesse for store markedsaktører, og vi har ikke egen produksjon av vaksiner til mennesker. Flere land varslet restriksjoner på eksport av vaksiner, og arbeidet med å sikre tilgang til smittevern-utstyr i den tidlige fasen av pandemien hadde vist oss sårbarheten i det globale markedet for legemidler og medisinsk utstyr. I et globalt vaksinemarked med stor usikkerhet er Norge derfor avhengig av å samarbeide med andre land i samme situasjon. Det at vi nå har startet opp vaksinasjon i Norge, skyldes at vi sammen med EU tidlig kunne investere risikokapital i vaksineutvikling og -produksjon, og at Europakommisjonen og

medlemslandene har tilrettelagt for at også Norge omfattes av EUs anskaffelser gjennom videresalgssavtaler med Sverige.

Det er nå avklart at Norge vil kunne motta minst 3,4 millioner vaksinedoser fra Pfizer-BioNTech, 1,89 millioner vaksinedoser fra Moderna og over 3,3 millioner vaksinedoser fra AstraZeneca. Det siste forutsetter en godkjenning, som er antatt å komme i slutten av denne måneden. Vi forventer i tillegg et betydelig volum fra EUs nylig inngåtte tilleggsavtale med Pfizer-BioNTech. Vi vil også få tilgang til betydelige volum fra Janssen. I tillegg vil vi kunne motta store volum fra EUs avtaler med CureVac, Sanofi-GSK, Novavax og Valneva, dersom disse vaksinene blir godkjent. EU har inngått bindende leveringsavtaler med fem produsenter, opsjonsavtale med en sjettede samt intensjonsavtaler med ytterligere to selskaper.

Dersom alle vaksinene som EU har avtale om, blir godkjent, får Norge tilgang på tre ganger så mange vaksiner som vi trenger. Vaksiner som vi ikke trenger selv, vil bli gitt til andre land som trenger vaksiner. Dette planlegger vi å gjøre i samarbeid med andre europeiske land.

CEPI er den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier. Den ble opprettet etter ebolapandemien i Vest-Afrika i 2014–2015 for å utvikle vaksiner mot sykdommen. Norge spilte en viktig rolle i denne etableringen, og CEPI har, som kjent, sitt hovedkontor delt mellom Oslo og London. CEPI har siden bidratt med finansiering av vaksineutvikling, bl.a. til University of Oxford og AstraZeneca samt CureVac, noe som trolig har bidratt til at utviklingen av vaksiner mot covid-19 har gått svært raskt. De to selskapene AstraZeneca og CureVac forventes å levere til sammen 565 millioner vaksinedoser til Europa i løpet av 2021. Det er nok til å kunne vaksinere 62 pst. av innbyggerne i EU og EØS.

Norge er den største bidragsyteren til CEPI. Regjeringen besluttet i mars i fjor å øke bevilgningen til CEPI med 2,2 mrd. kr over flere år. Formålet med den økte bevilgningen var å styrke CEPIs arbeid med utvikling av vaksine mot covid-19.

ACT-Accelerator, som er det globale samarbeidet for utvikling, produksjon og likeverdig tilgang til ny diagnostikk, behandling og vaksiner mot covid-19, ble lansert i april med støtte fra bl.a. statsminister Erna Solberg. COVAX, vaksinepilaren i dette samarbeidet, ble utviklet som et samarbeid mellom organisasjonene WHO, Gavi og CEPI. COVAX definerte tidlig et mål om at inntil 2 milliarder vaksinedoser skulle bli tilgjengelig i 2021 for likeverdig fordeling mellom land – uavhengig av betalingsevne.

Den fordelingsnøkkelen som COVAX foreslo og holdt fast ved i lang tid, innebar at landene ikke ville få dekket vaksiner til mer enn 20 pst. av sin egen befolkning. Dette er ikke godt nok for å få smittekurven til å peke nedover. Derfor fikk Folkehelseinstituttet i oppdrag å modellere hvordan ulike scenarier for vaksinasjon og vaksinetilgang ville kunne påvirke smittespredning og nødvendigheten av å videreføre andre smitteverntiltak. Modellene viste at man ved utbredt smitte måtte vaksinere betydelig mer enn 20 pst. av befolkningen før man ville kunne se en akseptabel reduksjon i antall forventede sykehusinnleggelses – selv med en effektiv vaccine. Da ble det tydelig at COVAX alene ikke kunne dekke Norges behov for vaksiner.

Arbeidet med å sikre tilgang til vaksiner mot covid-19 har vært svært politisk i sin natur. Derfor er det Helse- og omsorgsdepartementet – ikke Folkehelseinstituttet – som har ledet arbeidet. Det har også vært utstrakt samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Utenriksdepartementet. I mai og juni hadde vi omfattende sonderinger om vaksinesamarbeid overfor kolleger i andre nordiske og europeiske land og med Europakommisjonen. Vi hadde også møter med representanter for vaksineprodusenter. Produsentene var tydelige på at de ønsket å inngå avtale med et samlet Europa, ikke med enkeltland. Tidlig i juni var det kontakt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, det tyske helsedepartementet og den franske statsministerens kontor. Temaet var Inclusive Vaccine Alliance, IVA, som er et europeisk initiativ for utvikling, produksjon og anskaffelse av vaksiner mot covid-19. Alliansen ble lansert av Tyskland og Frankrike sammen med Italia og Nederland 5. juni. I denne perioden hadde jeg utstrakt politisk kontakt om vaksiner med mine europeiske kolleger, bl.a. samtaler med Tysklands helseminister, Jens Spahn, 12. juni og med europakommissær Stella Kyriakides, som har ansvar for helse i Europakommisjonen, 2. og 17. juli.

Den 11. juni sendte statsminister Erna Solberg et brev til kommisjonspresident Ursula von der Leyen om norsk deltakelse i IVA, på oppfordring fra bl.a. Frankrike. To dager senere, 13. juni, signerte IVA-landene en avtale med legemiddelselskapet AstraZeneca om leveranse av inntil 400 millioner vaksinedoser til landene i Europa. Det ble på den tiden klart at EU skulle overta arbeidet som var påbegynt av IVA-landene. Den 2. juli besluttet derfor regjeringen formelt at nært samarbeid med EU skulle være Norges hovedstrategi for å få tilgang til vaksiner til egen befolkning. Vi hadde i juli og august jevnlig samtaler med Sandra Gallina, som var EUs sjefsforhandler under vaksineanskaffelsene, og med Sveriges vaksinekoordinator, Richard Bergström, om Norges tilknytning til EUs vaksineanskaffelser.

Det var ingen selvfølge at EØS-landet Norge kunne bli en del av EUs avtaler. Vi møtte hele tiden positive muntlige tilbakemeldinger på et slikt ønske, både fra Europakommisjonen og fra de enkelte EU-medlemslandene vi var i kontakt med. Storbritannia inngikk egne bilaterale avtaler utenfor det øvrige europeiske samarbeidet. Vi var derfor bekymret for at dette ville føre til skepsis i EU mot å måtte inkludere land utenfor EU. EU benyttet forsyningssikkerhetsmekanismen Emergency Support Instrument, ESI, til risikoinvestering for vaksineutvikling. Det gjorde de bl.a. for å dekke etableringskostnader for oppskalering av produksjonskapasitet for vaksiner. Norge er ikke del av ESI, og det er ikke funnet noen mekanisme som åpner for direkte innbetalinger fra Norge til ESI – dette til tross for flere tilbud om innbetaling fra norsk side. Vi var dermed forhindret fra å være direkte part i avtalene som EU og medlemslandene inngikk med vaksineprodusenter. Vi fikk klare tilbakemeldinger fra Kommisjonen om at de juridiske hindringene for Norge til å bli en part i ESI var absolutte, men samtidig var det klare politiske forpliktelser om at vi sammen skulle prøve finne løsninger rundt de juridiske hindringene.

Vi jobbet derfor iherdig med å finne modeller som løste de juridiske problemene. Det var den svenske vaksinekoordinatoren, Richard Bergström, som i august foreslo en modell for videresalg til EØS-landene og Sveits. Løsningen innebærer at samtlige EU-land frasier seg et volum på inntil 3 pst. for å dekke behovene til Norge, Island, Sveits og Liechtenstein, og at vaksinedosene videreselges fra et av EUs medlemsland til en pris som også omfatter ESI-andelen. Deretter er det dette EU-landet som innbetaler denne ESI-andelen til Europakommisjonen. Den 14. august undertegnet EU en avtale med AstraZeneca som innebar at EU overtok vaksineavtalen som IVA-landene hadde inngått to måneder tidligere. Samme dag hadde statsminister Erna Solberg en samtale med kommisjonspresident von der Leyen, som etterpå la ut en twittermelding om at EUs avtaler med legemiddelselskaper under EUs vaksinestrategi også dekker Norges og andre EØS-lands behov.

Løsningen kom via Sverige. Jeg hadde 20. august en samtale med min kollega Lena Hallengren om mulig videresalg fra Sveriges anskaffelser. I en pressekonferanse om vaksiner samme dag kunngjorde statsminister Stefan Löfven, sammen med Lena Hallengren og Richard Bergström, at Sverige ville ivareta viderefordeling av vaksiner fra EUs anskaffelser til Norge og Island. Det ble inngått en trepartsavtale mellom Sverige, Norge og AstraZeneca om Norges tilknytning til EUs avtale med AstraZeneca, og en videresalgavtale mellom Sverige og Norge ble ferdigstilt 15. oktober. Til nå har EU

signert avtaler om vaksineleveranser med åtte ulike vaksineselskaper, og Norges tilknytning ivaretas gjennom samme mekanisme for alle disse avtalene.

Arbeidet med å få fram vaksiner mot covid-19 går fort, og et stort antall vaksinekandidater er under utvikling over hele verden. Det er fortsatt usikkerhet rundt hvor mange og hvilke av disse kandidatene som vil vise seg å være sikre og effektive. Vaksineutvikling er forbundet med høy risiko, og sannsynligheten for å lykkes med å bringe en vaksinekandidat til markedet er omtrent 20 pst. Ingen har visst om et slikt anslag kunne overføres til covid-19-vaksiner. På den ene siden så lovende data fra studier i tidlig fase av vaksineutviklingen positive ut. På den andre siden fantes det ingen godkjente vaksiner mot et koronavirus, og flere av vaksinekandidatene er basert på helt ny teknologi. For å være rimelig sikre på at minst en av vaksinekandidatene ville lykkes, investerte EU og EUs partnere tidlig i utvikling og produksjon av en portefølje av ulike vaksinekandidater. Dette har bidratt til å bringe fram en rekke vaksiner som nå nærmer seg formell godkjenning, og til å sikre store produksjonsvolum som vil komme både befolkningen i Europa og resten av verden til gode.

Vår tilknytning til EUs avtaler har sikret Norge rask tilgang til godkjente vaksiner. Nå gjenstår det store arbeidet med å sikre at vaksinasjonen kan gjennomføres på en god måte.

Folkehelseinstituttet fikk 15. september i oppdrag å organisere det nødvendige planarbeidet for at vi skulle kunne vaksinere befolkningen mot covid-19 når en eller flere vaksiner var godkjent. Folkehelseinstituttet koordinerte arbeidet i samarbeid med Statens legemiddelverk, Direktoratet for e-helse og Helsedirektoratet. Helseregionene, KS, statsforvalterne og andre aktører ble involvert ved behov. Dette arbeidet pågikk gjennom hele høsten. Departementet har ukentlige møter med Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet, Statens legemiddelverk og Direktoratet for e-helse om vaksinasjon for å sikre at forhold som ikke er løst eller ikke har god nok framdrift, får tilstrekkelig oppmerksomhet. Delprosjekter følges tettere opp ved behov.

Folkehelseinstituttet leverte på oppdraget 15. og 19. november. Disse leveransene ga et solid beslutningsgrunnlag for regjeringen.

Regjeringen besluttet 12. oktober at vaksinasjon mot covid-19 skal tilbys som en del av det nasjonale vaksinasjonsprogrammet. Vaksinasjonen er frivillig og gratis for den enkelte.

Målet med koronavirusvaksinasjonsprogrammet er å ivareta helse, redusere forstyrrelser i samfunnet og beskytte økonomien.

Kommunene har ansvar for å organisere vaksinasjonen slik de finner det mest hensiktsmessig, for å oppnå høyest mulig vaksinasjonsdekning.

Regjeringens hovedprioritet i vaksinearbeidet er tidlig vaksinerings av hele befolkningen. I innledende fase vil det være begrenset tilgang på vaksine, og det vil derfor være behov for å prioritere mellom grupper. Hele befolkningen over 18 år vil bli tilbudt vaksine når vi har et tilstrekkelig antall doser og vaksinens egenskaper tilsier det, dersom det er faglig grunnlag for å anbefale vaksinasjon.

Det er gruppene som har økt risiko for alvorlig forløp og død, som vil ha størst nytte av å være beskyttet mot covid-19. Regjeringen har prioritert de aller eldste og personer i sykehjem tidlig i vaksinasjonsforløpet. Deretter kommer andre eldre over 65 år og personer i alderen 18–64 år med bestemte underliggende sykdommer og tilstander. De eldste i risikogruppen har vært hardt rammet av smitteverntiltakene for å beskytte dem mot smitte. Det har ført til mer ensomhet. Vi håper at det kan åpnes for færre besøksrestriksjoner i takt med vaksinerings av denne gruppen. Jeg har nå bedt Helsedirektoratet om å vurdere dette.

Prioriteringsrekkefølgen kan tilpasses pandemiens forløp, vaksinens egenskaper, graden av smitte i samfunnet og graden av kontroll og press på helsetjenesten.

Det er allerede gjort én slik tilpasning i prioriteringen. Om lag 20 pst. av dosene til kommunene kan nå gis til helsepersonell. I tillegg får sykehus nok doser til å vaksinere 15 000 helsepersonell i januar og februar. Denne endringen er gjort for å unngå at kritisk helsepersonell blir syke, og dermed sikre at behandling er tilgjengelig.

Vaksinasjonsprogrammet legger til grunn at 75 pst. i risikogrupperne og helsepersonell med pasientkontakt og 50 pst. av resten av befolkningen vil ta imot tilbudet om vaksine. Norske bestillinger av vaksine gjennom EU tar samtidig høyde for en langt høyere deltakelse.

Heldigvis ser det ut til at vi kan klare denne prosentandelen – og vel så det. Nå sier 83 pst. at det er meget sannsynlig eller sannsynlig at de vil takke ja til vaksine mot covid-19. Ifølge Helsedirektoratets ukentlige undersøkelser er det de eldste som er mest positive. I denne aldersgruppen sier 91 pst. at de vil ta vaksinen. Disse tallene er svært gledelige. Vi både håper og tror at tilslutningen vil øke etter hvert som kunnskap om vaksinene har nådd ut i befolkningen. God informasjon og åpenhet om vaksinens effekt og bivirkninger er sentralt for å oppnå høy oppslutning i befolkningen. Undersøkelsene viser også at vi har nådd fram med budskapet om at felles innsats må til for å komme koronapandemien til livs.

Folkehelseinstituttet har ansvar for innkjøp av vaksiner og skal samarbeide med distributør om en plan for håndtering og distribusjon av vaksiner. Planen skal sikre riktig vaksine på riktig sted, til riktig tid, i riktig mengde og av riktig kvalitet.

Helsedirektoratet har ansvar for å sikre at tilstrekkelig vaksinasjonsutstyr er tilgjengelig. Det er nå 11,4 millioner sprøyter og 14 millioner kanyler på lager, i tillegg til annet nødvendig utstyr.

Helsedirektoratet har kjøpt inn 615 kjøletransportbeholdere med strømdrevet kompressor for å transportere Pfizer-vaksinen til kommunene. Det anskaffes opptil 3 000 elektroniske temperaturmålere for bruk i beholdere og andre lagerenheter hvor vaksiner skal oppbevares. Distribusjon og gjennomføring av vaksinasjon med Pfizer-vaksinen må planlegges i detalj fordi vaksinen må oppbevares ved minus 70 grader, og den er kun holdbar i fem dager i kjøleskaptemperatur hvis ultrakjølekjeden brytes. Produsenten Pfizer har i kontrakten sagt at de skal stå for den fysiske transporten fra egen fabrikk og fram til siste ledd av ultrakjølekjeden, dvs. til helseregionene og sykehusapotekene. Der vil vaksinene pakkes om og distribueres til kommunene. Sykehusapotekene har både frysekapasitet, nødvendige tillatelser og autorisert personell til å klare dette.

Andre vaksiner som ikke må oppbevares under spesielle kjøleforhold, vil bli sendt direkte til Folkehelseinstituttet, som sørger for transport videre til kommunene.

Regjeringen gav kommunene i oppdrag å lage planer for gjennomføring av vaksinasjon. Fristen var 18. desember. Planene omfatter forberedelser før mottak av vaksine, selve mottaket, lagring og intern videredistribusjon av vaksinene, identifisering av risikogrupper og innkalling til og gjennomføring av vaksineringen. Lange transportveier betyr at kommunene må ha alt utstyr, personell og vaksinemottakere på plass når leveransen kommer, slik at vaksineringen blir mest mulig effektiv og man unngår svinn. Dette krever nøyaktig planlegging fra den enkelte kommune.

Statsforvalteren hadde frist 23. desember til å gjennomgå planene og følge opp kommuner som hadde behov for råd og veiledning. Statsforvalteren har oppnevnt koordinatorene som skal bidra til at alle kommuner i fylket har tilfredsstillende planer for vaksinasjon mot covid-19, og formidle informasjon mellom myndighetene og kommunene.

Det er kommunene selv som har ansvar for å vaksinere egne innbyggere. Det er gjort tilpasninger i regelverket når det gjelder plikter og takster, for å legge til rette for at fastlegene kan delta i vaksinasjonsarbeidet i kommunen.

Helseregionene skal sørge for tilbud om vaksine mot covid-19, i hovedsak til eget helsepersonell, men også til noen pasienter. Folkehelseinstituttet utarbeider anbefalinger om hvilke pasienter som bør vaksineres på sykehus.

Den senere tid har det vært en diskusjon om hvorfor det tilsynelatende tar lengre tid å gjennomføre vaksinasjon i Norge enn i noen andre land.

Vaksiner fra de to produsentene som hittil er godkjent og levert til Norge, består av to doser. For at vaksinen skal ha full effekt, settes dose 2 henholdsvis tre og fire uker etter dose 1, eller kort tid etter dette. For å være sikker på at en person som har fått dose 1, får dose 2 til rett tid, mellomlagres denne dosen – f.eks. hvis det skulle bli produksjonsproblemer. Det betyr at vi innledningsvis kun setter halvparten av de dosene vi mottar. Å sette av vaksiner i et beredskapslager sikrer at vi har en buffer i tilfelle det blir problemer med produksjon eller distribusjon. Slik blir det også gjort i mange andre europeiske land. Størrelsen på denne bufferen kan justeres etter hva som anses nødvendig. Produsenten av Moderna-vaksinen anbefaler at vi holder av halvparten av dosene vi mottar. Takket være beredskapslageret vil utsendelse av vaksiner i Norge gå som planlagt til tross for at Pfizer fredag 15. januar meldte at Norge vil få reduserte vaksineleveranser i en periode framover.

Noen land har så stort smittetrykk at de ønsker å gi så mange som mulig litt beskyttelse så raskt som mulig. De vurderer at det er bedre at mange har litt beskyttelse enn at noen få har full beskyttelse. Første dose gir trolig noe beskyttelse i en viss tid, men disse landene tar en risiko ved å velge en slik strategi når dose 2 ikke kan settes innenfor det anbefalte tidsrommet. Verken produsentene eller europeiske helsemyndigheter anbefaler foreløpig en slik framgangsmåte. Så lenge det er knapphet på vaksiner, vil disse landene også måtte gå ned i vaksinetempo for dose 1 når nye leveranser kun rekker til å sette dose 2. Såframt landene ikke utsetter dose 2 vesentlig, vil derfor tempoet i å vaksinere befolkningen utjevne seg blant EU-landene.

Noen land har valgt å ta i bruk en nødprosedyre for raskere godkjenning av vaksiner, og de har dermed kunnet starte vaksineringen tidligere. Norge har sammen med EU-landene valgt å følge den oppsatte planen for godkjenning for å være sikker på at vaksinenes effekt, sikkerhet og kvalitet er grundig vurdert.

I Norge har vi valgt å distribuere vaksinen likt til alle kommuner. Fordi vi har kort tid til vaksineringskjølekjeden avbrytes, må vi forsikre oss om at kommunene er klare til å ta imot vaksinen før den sendes. Spesielt innledningsvis må vi regne med at vaksineringen tar lengre tid. Vi regner imidlertid med at vi ganske raskt vil ta igjen et eventuelt etterslep, og at det vil være

leveransen av vaksiner til Norge som bestemmer hvor raskt vi vil klare å vaksinere.

Europeiske legemiddelmyndigheter har godtatt en søknad fra Pfizer om at hetteglassene inneholder seks og ikke fem doser. I praksis vil dette kunne øke antallet doser tilgjengelig fra denne produsenten med 20 pst.

De vaksinene som leveres til Norge, beskytter mot covid-19-sykdom. Vi vet ikke nå om vaksinene også beskytter den som er vaksinert, mot å smitte andre. Dersom vaksinen også beskytter mot å smitte andre, vil det kunne få betydning for prioritering av vaksinen framover. Det vil f.eks. kunne være aktuelt å prioritere områder med stort smittetrykk. Vi følger nøye med på dette framover.

Enkelte har tatt til orde for at Norge bør inngå direkte avtaler med produsenter, i tillegg til det vi får gjennom EU-samarbeidet, for å få vaksinert befolkningen raskere. Etter det vi kjenner til, er produsentenes produksjonskapasitet fullt utnyttet. Dersom Norge skulle sikre seg ytterligere vaksinelevering, i tillegg til det vi allerede har avtale om, vil det trolig være vaksiner som kommer til Norge etter at vi har fullvaksinert alle nordmenn som ønsker det. Hvis ikke må vi eventuelt prøve å få kjøpt vaksiner som allerede er avtalt levert til andre land. Heldigvis ønsker ikke legemiddelindustrien at vaksinene skal selges i et så rått marked – tvert imot. Mitt inntrykk så langt er at industrien har tatt et stort samfunnsansvar når det gjelder både pris og fordeling av vaksiner til landene.

Det arbeides fortløpende med tiltak for å sikre god informasjonsflyt knyttet til hvem som har fått vaksine, hvilken vaksine det er, og eventuelle bivirkninger.

Elektronisk registrering i det nasjonale vaksinasjonsregisteret SYSVAK vil bidra til rask oppdatering av viktige data. Det er etablert en portal som kan benyttes av dem som ikke har integrasjon mellom den elektroniske pasientjournalen og SYSVAK.

Vi må dessverre være forberedt på at sjeldne bivirkninger vil kunne oppstå når vaksinen tas i bruk i stor skala, selv om den er testet og godkjent for bruk. Folkehelseinstituttet anbefaler at fordeler og ulemper ved vaksinasjon vurderes nøye for pasienter som har svært kort forventet levetid. Ved norske sykehjem dør det til vanlig 300 til 400 personer i uken. Det er derfor forventet at noen vil dø like etter at de er vaksinert, uten at det nødvendigvis er noen sammenheng mellom dødsfallet og vaksinen. Dette blir uansett rapportert og gjennomgått i tråd med etablerte rutiner.

Gjennom vaksineringen må tiltak opprettholdes og løpende tilpasses smittesituasjonen og gjennomført vaksinasjon. Smittesituasjonen kan endres dersom vi ikke klarer å følge smitteverntiltakene, eller om et vesentlig endret virus sprer seg i Norge.

Vi håper nå at en stor andel av risikogruppene vil være vaksinert rundt påsketider. Når risikogruppene er vaksinert, kan vi vente at færre vil bli alvorlig syke, og at risikoen for overfylte intensivavdelinger kan bli noe mindre. Smittetrykket vil trolig være lavere, men pandemien vil fortsatt ha kraft til å komme ut av kontroll. Vi kan trolig begynne å avvikle noen tiltak.

Hvis alt går som vi håper, tror vi at vi kan tilby vaksine til alle over 18 år til sommeren. Vi tror det vil innebære at rundt 70 pst. av alle voksne vil ha takket ja til vaksine. I beste fall vil dette kunne skje i juni.

Selv om alle voksne har fått tilbud om vaksine, vil det fortsatt kunne forekomme lokale utbrudd, særlig hos uvaksinerte. I hovedsak vil slike utbrudd få mindre alvorlige følger, men det vil fortsatt kunne oppstå alvorlig sykdom, innleggelse på intensivavdeling og død.

Vi vil fortsette å overvåke smittebildet og utbrudd. Vaksinasjonsprogrammet vil også fortsette.

Når vaksinasjonsprogrammet har kommet tilstrekkelig langt, kan vi avvikle de mest inngripende tiltakene, men vi må være forberedt på nye tiltak ved behov. Det mest varige tiltaket vil være at personer med symptomer blir hjemme og lar seg teste. Det samme gjelder gode hostevaner og håndhygiene. Dette hjelper også mot andre smittsomme sykdommer.

Som statsministeren nettopp sa: Vi ser lys i tunnelen. Men det er en god stund til vi kan slappe av. Tvert imot er det helt nødvendig at vi fortsetter å følge smittevernreglene, holder avstand, holder oss hjemme hvis vi blir syke, og holder hendene rene.

Vaksineringen er i gang og må ikke forsinkes. Det som kan forsinke vaksineringen, er nettopp et høyt smittetrykk, så vi må fortsatt holde ut.

Presidenten: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og avsluttende innlegg fra statsministeren og statsråden.

Jonas Gahr Støre (A) [13:15:37]: Jeg vil takke statsministeren og helseministeren for redegjørelsene her i dag. Vi er i et langt løp. Vi må være utholdende, og vi må holde sammen. Det tar vi med oss.

Vi ser at denne krisen, som andre kriser, rammer urettferdig. De som rammes hardest, er de som hadde det vanskeligst fra før. Stadig oftere hører jeg folk si: Dette er jo ikke en dugnad, oppgavene og belastningene er ekstremt skjevfordelt. Jeg merket meg at statsministeren nå ikke kalte det dugnad, men et krafttak. Krafttaket rammer også urettferdig. Det er forskjell på å miste jobben og ha hjemmekontor. Det er forskjell på å leve i en familie og bo helt alene når det er strenge

sosiale restriksjoner. Det er forskjell på å ha hjemmeskole med foreldre hjemme som lærere, og å ha hjemmeskole med foreldre som slår. Noen, trolig altfor mange, lider i landet vårt. Redd Barna rapporterer at ett av seks barn opplevde vold eller overgrep under nedstengingen i mars. Det kan vi ikke leve med.

Når krisen rammer urettferdig, må krisepolitikken være rettferdig. Det gjaldt i mars i fjor, og det gjelder nå. Det er fortsatt akutt behov for politiske tiltak som redder arbeidsplasser, sikrer arbeidsfolk inntekt og ivaretar sårbare grupper, og som varer så lenge som krisen varer. Da innstrammingen kom etter den andre smittebølgen i høst, var det ikke på plass en kompensasjonsordning for utsatte bedrifter. Den er på plass først fra i dag.

Arbeiderpartiet har brukt hver mulige anledning til å jobbe for bedre og mer rettferdige løsninger. Vi lyktes med det i vår – fra bedre permitteringsordninger til redningspakke for leverandørindustrien. Fra i høst har regjeringen søkt flertall med støttepartiet Fremskrittspartiet. De må sammen bære ansvaret for at mange bedrifter sliter unødig tungt, og for at de stemmer ned retten til feriepenger for permitterte, eller at bedrifter som får fellesskapets støtte, må avstå fra å si opp folk og ta utbytte.

Likevel er det et flertall på Stortinget som sier fra om at regjeringens politikk ikke holder. Til tross for uttrykt motstand fra statsministeren valgte regjeringen å forlenge permitteringsperioden og videreføre dagpengesatsen som gir dem med lav lønn, litt mer å rutte med.

Vi må også gjøre alt for at koronakrisen ikke får skape nye helsekriser i Norge. Særlig oppmerksomhet må vies våre unge. Ordførere fra hele landet forteller om en dramatisk økning i antallet unge voksne som står utenfor arbeid, uten studier, og med en selvtillit som blir mindre for hver dag som går. Dette angår ikke bare dem, det må angå oss alle. Vi kan ikke leve med en tapt koronagenerasjon. Det må legges avgjørende vekt på at unge kan gjennomføre barnehage, skolegang og studier mest mulig normalt. Da handler det om lavterskeltilbud for unge. Da handler det om inntektssikring for foreldre som er ute av arbeidsmarkedet, at idrett og fritidsklubber kan holde åpent, og i bunnen en kommuneøkonomi som kan gjøre dette mulig. Det handler om bedre støtte til den frontlinjen som er kommunene. 59 kommuneleger skrev brev om at de ikke ble sett, ikke fikk den oppfølgingen og den støtten de skulle ha. Slik kan vi ikke ha det.

Vær trygg – Arbeiderpartiet støtter regjeringens tiltak mot smitten og forutsetter at gode vurderinger ligger til grunn, men vi må ha med oss at Norge er langstrakt. Smittesituasjonen i kommunene varierer.

Oppslutningen om tiltakene avhenger av at vi står sammen om dem, men graden av nedstenging må også samsvare med smittesituasjonen lokalt.

Så handler det om gjennomføringskraft. For det første: Regjeringen må få kontroll med importsmitten. Her har vi vært på etterskudd helt fra folk gikk rett ut av flyene fra Italia i mars, like til da regjeringen motstrebende innførte obligatorisk testing ved grensen. Vi får melding om åpenbare svakheter ved gjennomføringen, sprengt kapasitet, mange som dropper test, og manglende oversikt over hvem som ikke tester seg. Det er vanlige folk, sårbare grupper, bedrifter og arbeidstakere som betaler prisen for svært inngripende tiltak. Da er det uakseptabelt at regjeringen ikke klarer å sikre god nok kontroll med denne importsmitten.

For det andre: Vi forventer at hastigheten i vaksineringen økes markert, slik andre land ser ut til å klare. I tillegg til syke og sårbare forventer vi at de som står i førstelinjen – helsepersonell, lærere og skoleansatte – prioriteres i første runde. I mellomtiden skal vi hver dag jobbe for at alle de i landet vårt som strever nå, får støtte. Vi i denne salen må gjøre alt vi kan for å vise at vi ser dem, at de har oss i ryggen, og at ingen skal stå alene i denne tiden.

Trond Helleland (H) [13:21:03]: Det nærmer seg et år siden koronapandemien kom til Norge. For mange har det vært et tøft år, enten de har mistet noen av sine kjære, eller de selv har vært innlagt på sykehus og fått behandling.

Vi har alle fått kjenne konsekvensene av at Norge stengte ned. Noen har fått kjenne det mer enn andre, særlig de som har opplevd ensomhet, og de som har blitt permittert eller arbeidsledige. Mange, de aller fleste, har fått planer kansellert eller utsatt. Selv om regjeringen har prioritert å skåne barn og unge, har også disse fått hverdagen sin endret, enten det har dreid seg om hjemmeundervisning eller avlyste fritidsaktiviteter.

Restriksjonene har vært de mest inngripende siden annen verdenskrig. For Høyre sitter det langt inne å begrense folks frihet. Vårt verdisyn er basert på at politikerne skal blande seg minst mulig inn i folks hverdag. Men siden mars i fjor har vi blandet oss mye. Det er lett å forstå at folk kan bli frustrert og lei av restriksjoner. Som næringsdrivende er det beinhardt å oppleve at man må holde stengt, samtidig som kostnadene løper. Som student kan det være trist å sitte alene på en hybel og ikke få ta del i sosiale sammenkomster, og som musiker eller idrettsutøver er det leit ikke å kunne spille for et stort publikum. Men vi står altså midt i en pandemi. Spørsmålet blir da: Hvordan hadde det gått om Norge ikke hadde stengt ned? Hvordan hadde hverdagen blitt uten restriksjoner? Trolig hadde mange tusen dødd, og

tusenvis av mennesker hadde blitt innlagt på sykehus. Helsevesenet ville blitt overbelastet, og mange bedrifter hadde fått et høyt sykefravær. Det hadde blitt alt annet enn en normalsituasjon.

For Høyre er det viktig at Norge stiller opp med gode tiltakspakker til dem som er berørt, og det har vært viktig at tiltakene treffer der de virker best. Det har vi aldri en garanti for, og vi skal være ydmyke for at alle tiltak kanskje ikke har truffet like godt. Vi vil ikke få et endelig svar på dette før senere, men vi vet at Norge er et av landene i verden som har klart seg best gjennom denne vanskelige tiden. Det gjelder både innen smittebekjempelse og økonomi. Det norske folk har tatt ansvar og har stått sammen. Tilliten mellom folk og myndigheter har vært stor. Dugnaden – eller krafttaket – har virket.

Høyre ønsker et godt og åpent forhold til de andre partiene på Stortinget. Det er viktig at vi står sammen om den store utfordringen. Det er regjeringens oppgave å foreslå tiltak, men det er også regjeringens oppgave å lytte til de innspillene Stortinget har. Slik blir tiltakene mer effektive. Da pandemien rammet Norge, viste vi at vi kunne finne sammen når en krise truer. Jeg ønsker å takke Stortinget nok en gang for et godt samarbeid så langt, og jeg ønsker å være tydelig på at vi ønsker et godt og åpent samarbeid også i tiden framover. Fortsatt vil det være behov for gode støtteordninger og tiltak, slik at vi får folk og næringsliv gjennom den tøffe tiden. Fortsatt vil det være behov for restriksjoner. Pandemien er på ingen måte over.

Samtidig må vi begynne å forberede oss på tiden etter pandemien. Da må også Stortinget komme tilbake til en normaltilstand. Den høye pengebruken kan da ikke fortsette. Det skaper et press på økonomien, og da bruker vi av pengene som vi har spart til neste generasjon. Etter pandemien må pengebruken ned.

Dette året vil handle om særlig to ting: å håndtere pandemien og å få Norge tilbake i jobb. Det er fantastisk at vi allerede etter et år med pandemien er i gang med massevaksinering av det norske folk. Det viser hvor viktig det er å satse på kunnskap, forskning og internasjonalt samarbeid. Fortsatt ligger det noen tøffe måneder foran oss. Smittesituasjonen kan snu raskt, og vi er neppe tilbake til en normaltilstand før tidligst til sommeren. Men vi skal komme oss gjennom dette sammen, og jeg inviterer fra Høyres side til et godt samarbeid i Stortinget også i tiden framover.

Siv Jensen (FrP) [13:25:29]: La meg også få lov til å takke for to grundige redegjørelser. Jeg tar for så vidt også til orientering at regjeringen i dag orienterer om justerte smitteverntiltak, men jeg har likevel behov for å si at det er store forskjeller mellom kommunene med

tanke på hvor det er store og mindre smitteutbrudd. Det er steder hvor det ikke finnes i det hele tatt. Spørsmålet er om de nasjonale, inngripende tiltakene står seg i en slik situasjon, for dette handler også om å ha forståelse og respekt for dem, og jeg opplever at det er en økende debatt ute i samfunnet nå om noen av de nasjonale tiltakene, eksempelvis skjenkekontroll, som har ganske stor betydning for lokale restauranter osv.

Jeg savnet fra statsministeren et fokus på en gjenåpningsstrategi. Jeg har ved flere anledninger signalisert at jeg hadde håpet at statsministeren ville fokusere litt mer på det. I den grad det har vært nevnt, er vel det, som både statsministeren og Trond Helleland nettopp refererte til, i form av pengebruk. Men det er mange andre ting vi skal være betydelig mer opptatt av når vi skal diskutere hvordan vi skal gjenåpne samfunnet. Det handler kanskje aller mest om å få folk tilbake i jobb. Jeg savnet det fokuset og håper vi kan komme nærmere tilbake til det i debatten i morgen.

En gjenåpningsstrategi henger også sammen med vaksinestrategien. Helseministeren var inne på at det er bred oppslutning i befolkningen om å la seg vaksinere. Det er nok sant, men samtidig er det en fallende tillit til regjeringens vaksinestrategi. Det er nylig gjennomført en undersøkelse om det som viser at stadig flere av oss – innbyggerne i dette landet – ikke har tillit til at strategien regjeringen har lagt for å vaksinere befolkningen, er god nok. Jeg har også tillatt meg å kritisere det – jeg mener det går for sakte. Jeg vil gjerne be om at regjeringen får opp tempoet i vaksineringsen, rett og slett fordi det er en naturlig sammenheng mellom hvor mange vi klarer å vaksinere, hvor raskt, og muligheten for gradvis å vende tilbake til et mer normalt samfunn.

Jeg er glad for at regjeringen endelig har funnet ut at man må gjennomføre et testregime ved grenseovergangene. Fremskrittspartiet fremmet forslag om det allerede i august. Da ble vi tidvis møtt med latterliggjøring fra regjeringens side. Det som ble latterliggjort i august, har nå vist seg å bli regjeringens anbefalte politikk. Det er provoserende for svært mange mennesker i dette samfunnet som følger restriksjonene som er pålagt oss, å oppleve av det er importsmitten som bidrar til at vi for lenge står i den situasjonen vi nå gjør. Mange er provosert, og vi hører fortsatt ganske begreplige historier fra hovedflyplassene og andre grenseoverganger om en total mangel på kontroll eller veiledning for folk som tar seg over grensene, og som man ikke klarer å følge opp i ettertid når det gjelder å sikre at de faktisk tar de nødvendige testene og melder fra om eventuell smitte eller setter seg i nødvendig karantene.

Statsministeren sa at de økonomiske tiltakene virker. Ja, det gjør de, men det er ikke takket være regjeringens

gen – det er på tross av regjeringen. Ved hver eneste korsvei hvor det har vært lagt frem økonomiske tiltak, har Stortinget vært nødt til å gå inn og forsterke og forbedre de økonomiske tiltakene. Regjeringen har de facto vært bakpå hele veien. De har også lagt an en i overkant optimistisk tone når det gjelder varigheten på tiltakene, samtidig som det med jevne mellomrom kommer nye inngripende tiltak. Etter min vurdering må det være en sammenheng mellom de inngripende tiltakene og de økonomiske virkemidlene, og vi må være i stand til raskt å justere dem i tråd med eventuelle nye inngripende tiltak. Det er derfor vi nå signaliserer at vi vil fremme forslag i morgen om nye økonomiske tiltak. Det er ikke fordi vi var misfornøyde med den enigheten vi fikk til i Stortinget før jul, men fordi det har kommet nye inngripende tiltak som krever nye økonomiske virkemidler fra Stortingets side.

Vi vil komme tilbake til dette under debatten i morgen, med både våre forslag til behandling i salen og selvsagt også spørsmål til regjeringen basert på redegjørelsene i dag.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Arnstad (Sp) [13:30:44]: Jeg vil også få lov til å takke statsministeren og helseministeren for redegjørelsene, for det tærer jo på – for eldre som ikke får treffe sine pårørende, ikke på tre måneder, men til og fra i hele 2020, og nå også fra starten av 2021, for ungdom som føler at livet går dem forbi mens de sitter inne og ser på, og for arbeidsfolk som har mistet arbeidet og dermed både inntekt og trygghet.

De fleste av oss forstår at det må være sånn, og det er mulig at vi er i et maraton, og at vi nå ser begynnelsen på slutten av denne situasjonen, men vi skal være veldig oppmerksomme på at tretthet over tiltakene kanskje er en av våre største utfordringer framover. Vaksineringsen kommer til å gå sakte i starten. Vi har ikke noen massevaksinering nå, som representanten Helleland sier. I januar og februar kommer det til å bli gitt ganske få doser vaksine, men så forsikrer regjeringen oss om at det fra mars og utover skal være mer enn nok vaksinedoser til benyttelse.

Desto viktigere er det at det da også skjer i løpet av våren. Helseministeren har nå forsikret oss om at hele den voksne befolkningen skal være vaksinert til sommeren. Det er utrolig viktig at det er et løfte som blir holdt. Derfor er det også kritisk, og et stort spørsmål, hvordan regjeringen vil organisere det arbeidet fra mars til juni, slik at vi faktisk oppfyller det løftet, at hele den voksne befolkningen i Norge er vaksinert.

Jeg tror at planen for det er kritisk, og også for å få det norske samfunnet til å holde ut med tiltakene fram-

over. Det må foreligge en klar og konsis plan for den massevaksineringen, og det må være full åpenhet omkring den, både overfor folk og overfor kommunene som skal utføre den, og overfor Stortinget.

Hvis en ikke klarer å få en plan for rask massevaksinering mellom mars og juni, er jeg redd for at faren for at demningen brister, øker, at folk går trett av tiltak, og at en ikke lenger vil være med på nødvendige krafttiltak, som statsministeren sa. Derfor er det så kritisk.

For folk har vært gode i Norge; de aller, aller fleste har lojalt fulgt opp. Den store lojaliteten hos folk i dette landet er også en av grunnene til at Senterpartiet er kritisk til å lovfeste portforbud. Det er en dårlig løsning. Det er langt over 90 pst. av oss som selvstendig følger opp de rådene vi får fra regjeringen. Vi kan ikke havne i en situasjon der vi som samfunn straffer de mange for å få tatt de få. Det er det som kan komme til å skje gjennom et portforbud, og det er en unaturlig ordning i et samfunn som det norske.

Senterpartiet registrerer nå at regjeringen vil innføre obligatorisk grensekontroll, og med de begrunnelsene som regjeringen gir, mener Senterpartiet at det er fornuftig. Vi vil allikevel påpeke at det aller viktigste er at karantene blir gjennomført, og det er berettiget når statsministeren framhever at 25 pst. av de negative testene på Island viste seg å være positive igjen etter fire-fem dager. Så det å teste seg ut av karantene er absolutt ingen løsning, og det har også Senterpartiet framholdt. For at karantene skal kunne etterleves, må det også være få, enkle og konsise regler.

De økonomiske tiltakene kommer vi i større grad tilbake til i morgen, men la meg nevne noen stikkord. Presset fra Stortinget virker. Nå har regjeringen bøyd av og forlenget permitteringsadgangen, og de har forlenget kompensasjonsordningen. Det er bra, men Senterpartiet er opptatt av at ledigheten nå øker, og at usikkerheten er stor for mange arbeidsfolk rundt omkring i landet, og vi er bekymret for at de økonomiske ordningene er rigget slik at det er noen store virksomheter som får en veldig stor andel av kompensasjonen. Ifølge en ny undersøkelse fra Norges Handelshøyskole har fem store bedrifter fått like mye som 27 000 andre.

Så har vi også en del virksomheter som faller helt mellom to stoler, og da er det særlig tre grupper som bekymrer oss i Senterpartiet. Det er de selvstendig næringsdrivende, det er nystartede virksomheter som har gjort store investeringer, men som ikke har hatt særlig stor omsetning i 2019, og det er virksomheter som ikke er organisert helt kommersielt, men via andre organisasjonsformer enn et AS. Svært mange av dem som nå står i en vanskelig økonomisk situasjon, føler at de bærer på en byrde på grunn av storsamfunnet, og det

gjør de. Dermed trenger de også gode tiltak, oversikt, langsiktighet og forutsigbarhet.

Audun Lysbakken (SV) [13:36:00]: Det er gledelig at folks innsats nytter, og at det nå kan varsles oppmykning av noen tiltak. Det er ikke gledelig at statsministeren har så lite nytt å komme med til de arbeidsløse, og at den sosiale urettferdigheten, som nå så tydelig er en stor og viktig del av den krisen vi går gjennom, ikke er et tema i redegjørelsen.

Det er som flere har vært inne på, fortsatt sånn – og det bildet er forsterket i dag – at det er en regjering som somler i møte med arbeidsløsheten og de økende forskjellene, og som hele tiden må presses av opposisjonen for å få på plass de tiltakene som virker. Når statsministeren i redegjørelsen i dag ber de permitterte om å gripe nye jobbmuligheter når de oppstår, er dette nettopp utfordringen for mange. I Trysil, hvor arbeidsløsheten er 10 pst., er det ikke mange jobbmuligheter som oppstår. For hotellarbeiderne og de ansatte i kantiner som nå opplever å bli oppsagt til tross for at arbeidsgiverne deres har fått store summer i statlig krisestøtte, er det ikke bare å gripe mulighetene når de oppstår. Jeg tror mange mennesker ønsker at regjeringen skal gripe muligheten til å handle tydeligere for at folk skal ha jobb.

SV vil ha en mer kraftfull innsats for å hindre arbeidsløshet, gjennom bedre kompensasjonsordning, en mer kraftfull innsats for å støtte de arbeidsløse, bl.a. gjennom ytterligere forsterkninger av dagpenge-reglene, og en skikkelig krisepakke til studenter. Og vi vil ha en mer kraftfull innsats for sosial rettferdighet. Det gjelder dem som trenger forlengelse av arbeidsavklaringspenger, det gjelder dem som mottar bostøtte, og det gjelder ikke minst kravet om feriepenger til de arbeidsløse.

La meg også oppfordre statsministeren: Siden vi har for vane i dette landet – rettferdig nok – å stille krav til dem som mottar støtte fra staten, f.eks. folk som blir arbeidsløse, syke eller trygdede, burde vi også stille flere krav til de store selskapene som nå mottar krisestøtte, noe SV er helt for. Et helt rimelig krav da er at når permittering er et alternativ, skal de som mottar krisestøtte, også forplikte seg til null oppsigelser i perioden.

Statsministeren har redegjort for noen endringer i smitteverntiltakene. Stortinget er jo egentlig ikke invitert til å mene noe om dem, for av og til informeres vi, og av og til informeres vi ikke. Men la meg si at vi er glad for alt som kan løses opp når det gjelder barn og unge, det må prioriteres videre. Vi vil også oppfordre regjeringen til nettopp å se på de ulike regionene. Jeg tror det er viktig for troverdigheten og tilliten til tiltakene at en, så langt det er mulig, ser på muligheten for å gjøre ulike

ting i ulike deler av landet hvis smittesituasjonen er svært forskjellig.

Tillit er nøkkelen til at Norge har håndtert pandemien så godt, den store tilliten mellom folk og mellom folk og myndigheter. Derfor er portforbud en unorsk løsning. Jeg vil oppfordre statsministeren til å trekke det forslaget og ikke fremme det for Stortinget. Jeg tror vi heller skal bygge på det som har vært strategien i møte med denne pandemien, og som vi har sett har lyktes: befolkningens vilje til å stille opp. Hvis regjeringen fremmer forslag om portforbud, vil SV stemme mot det.

Til slutt om den internasjonale situasjonen: Helseministeren skrøt av de store legemiddelselskapenes vilje til å ta samfunnsansvar. La meg da bare minne om hva generalsekretæren i WHO sier i dag: Han sier at verden står på randen av en moralsk katastrofe i forbindelse med fordelingen av koronavirusene. COVAX er ikke en tilstrekkelig løsning, derfor må vi ta opp igjen den diskusjonen SV reiste i Stortinget før jul. For at det skal være mulig å gi også den fattige befolkningen i verden vaksiner raskt nok, må fattige land få mulighet til å produsere vaksiner selv. Da må det gjøres noe med det patentregimet som hindrer dem i å gjøre det. Der har Norge stått på feil side til nå, og der må Norge nå snu og innnta en annen rolle.

Terje Breivik (V) [13:41:26]: Takk til statsministeren og helseministeren for grundige og tryggende orienteringar. Det er liten tvil om at Noreg som nasjon og fellesskap i stort så langt har handtert koronakrisa svært godt. Helsemessig, som er det viktigaste, er me eitt av landa som har færrest smitta, med eit helsevesen som har hatt kapasitet til å ta imot dei som har vore alvorleg sjuke. Økonomisk har det òg gått betre enn frykta.

Det var ikkje sjølvstøtt, og har ikkje gjort seg sjølv. Dette har regjering, storting, vanlege folk, bedrifter, næringsdrivande, idretten, kultursektoren, organisasjonar, frivillig sektor og for ikkje å gløyma statsetatar, helsevesen og kommunane stått saman om. Måten me som samfunn og fellesskap har stilt opp for kvarandre på, vist tolmod og solidaritet og godteke restriksjonane, viser noko av kvaliteten med Noreg og det norske demokratiet. Sjølv i krisetider er det eit privilegium og ei takknemleg oppgåve å vera ansvarleg politikar i eit samfunn der tilliten mellom styresmaktene og folket er så stor.

Men – og det er, som statsministeren understrekar, dessverre eit stort «men»: Når me no forhåpentlegvis nærmar oss oppløpssida, kan situasjonen framleis koma ut av kontroll. Det er heller ikkje tvil om at partia på Stortinget kan både forsterka og svekkja dette heilt avgjerande tillitsforholdet, ikkje minst på eit tidspunkt då mange naturleg nok merkar slitasje problema svært godt.

Når opposisjonsparti tek til orde for at Noreg skal kjøpa seg fram, snika i vaksinekøen, usolidarisk og rått, kva risikerer ein å oppnå med det reelt sett? At folk trur det både er mogleg og fornuftig, trass i det omfattande arbeidet Noreg har lagt ned for nettopp å sikra at vi ikkje berre får nok vaksinar, men at vi òg har bidrege tungt til rekordrask utvikling av vaksine. Slik risikerer ein òg å svekkja det avgjerande, men skjøre tillitsforholdet me nyt godt av i Noreg. Det igjen gjer det vanskelegare å ha legitimitet og oppslutnad til framleis nødvendige tiltak, ikkje berre for å handtera denne pandemien, men kanskje òg framtidige kriser.

At regjeringa no finn det fornuftig å letta ytterlegare på tiltaka retta mot barn og unge, er gledeleg. Sjølv om det er koronakrise, har Venstre hatt som haldning at barn så langt som råd må få vera barn, få leika, læra og utvikla seg i samspel med andre barn og vaksne. Det er ei haldning og eit mål regjeringa deler fullt ut, og som regjeringa – med kunnskaps- og integreringsminister og partileiar i Venstre Guri Melby i spissen – har strekt seg langt for å leggja til rette for, i tett samarbeid med og med imponerande innsats frå den enkelte skule, barnehage, lærar og barnehagetilsette.

Sjølv ser eg med stor glede at barnebarna heime i Ulvik lever tilnærma normale, ubekymra og frie liv, sjølv om me står midt i ein pandemi. Likevel må me vera medvitne at koronakrisa har gjort livet vanskelegare for mange barn og unge, ikkje minst for dei større barna og ungdommen. Russetida vart ikkje det ho skulle vera. For studentane er kvardagen snudd på hovudet. Sosialt samvære på ein onsdag er byta ut med digital heimeundervisning. Eit nytt spennande tilvære på hybel i Bergen er byta ut med gute- eller jenterommet heime i Hardanger. Fotballtrening med vener er erstatta med heimekveld med foreldra. Ungdommen, som skal finna seg sjølv og byggja identiteten sin, har ikkje hatt fridom og høve til å utfolda seg og utforska. Difor må me ha ekstra merksemd retta mot dei når regjeringa kjem med oppdaterte tiltak.

Venstre er òg svært glad for at statsministeren naturleg nok varslar at fleire tiltak retta mot næringslivet er rett rundt hjørnet. Fleire bransjar slit svært tungt, og vil slita ei god stund enno: reiselivet, utelivsbransjen, kultur- og eventbransjen. La det ikkje vera eit snev av tvil: Venstre er klokkeklar på at så lenge det er behov for at staten bidreg for å hjelpa bransjar gjennom krisa, skal staten stilla opp.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [13:46:34]: Jeg vil starte med å takke statsministeren og helseministeren for redegjørelsene, og for at de er åpne overfor Stortinget og det norske folk om situasjonen. Det er godt lederskap.

Vi håper alle på at pandemien snart skal ta slutt. Tålmodigheten settes på prøve, og det er mange som ofrer svært mye. De menneskelige sidene ved denne pandemien er åpenbare og synlige. Det er mange som må bære en stor kostnad. Jeg tenker særlig på alle som står i fare for å miste jobben sin og inntektsgrunnlaget sitt. Jeg tenker også på alle som opplever ensomhet og ulike former for psykiske belastninger som følge av alle restriksjonene. Det er en høy kostnad.

Regjeringens viktigste oppgave nå er å få landet gjennom denne krisen på en måte som sparer liv, som sikrer jobbene til folk, og som bidrar til at det levedyktige næringslivet fortsatt er der når vi kommer ut av krisen. Vi skal leve i et trygt og godt land også når denne krisen er over. Folk skal ha en jobb å gå til, et helsevesen som er der for oss, en god eldreomsorg, og vi skal ha et samfunn som gir barn og unge en trygg oppvekst. I den situasjonen vi er i nå, er det en viktig statlig oppgave nettopp å bidra til at vi har et samfunn som ser den enkeltes behov, også etter at denne krisen er over.

Når jeg hører statsministeren og helseministeren i dag, er det ikke noen tvil om at vi fortsatt er i en alvorlig situasjon. Det er fortsatt nødvendig med strenge, inngrepene tiltak for å holde kontroll på smitten. Og som en konsekvens av dette må vi selvsagt også holde trykket oppe på de tiltakene som skal holde samfunnet i gang. Vi bruker altså milliarder av kroner på ulike ordninger for både arbeidstakere og bedrifter, og det er fortsatt helt nødvendig.

Midt i denne krisen er jeg stolt av at vi har en regjering som leder landet på en stødig måte, og som tar et aktivt lederskap. Det er tydelig for alle at regjeringen løpende vurderer og viser vilje til å justere tiltak underveis, etter hva som er behovet. Det er en åpenhet fra denne regjeringen som mange andre land kan misunne oss.

Jeg har sagt det før fra denne talerstolen, og jeg gjentar det gjerne: Norge er et tillitssamfunn, men tillit må vedlikeholdes. Derfor er det så viktig at forbud og påbud ikke er den eneste løsningen, men at myndighetene samtidig gir råd og veileder og appellerer til det personlige ansvar. Her er denne regjeringen forbilledlig. Det er et stort ansvar å forvalte en slik tillit.

Jeg tror ettertiden vil vise at denne regjeringen har ledet landet trygt gjennom denne fasen, og at de tiltakene som ble iverksatt, bidro til å redde liv og styrke grunnlaget for å kunne ha et robust og inkluderende velferdssamfunn også i tiden etter krisen.

Vi må også se utover landets grenser. Internasjonalt vaksinearbeid er nøkkelen til suksess. Vaksinasjon kan ikke bare bli et program for de rike landene – vi har et ansvar. Det handler selvfølgelig om solidaritet og rettferdighet i en pandemi som påvirker oss alle, men det

handler også om at alle land påvirkes av hverandre. Den sosiale og økonomiske krisen som har kommet som en konsekvens av helsekrisen og tiltakene som er iverksatt, har enorme konsekvenser. Rike land må investere i og bidra til raskere kontroll på pandemien også i fattige land. Det handler om å vise solidaritet i en global krisesituasjon. Her må også Norge ta en rolle.

Vi må samtidig bidra internasjonalt med å bygge opp mer effektive systemer for å oppdage virusutbrudd, og vi må bruke denne krisen til å lære hvordan vi kan få bedre mekanismer og beredskap i møte med nye farer framover.

Det blir sikkert en debatt videre, også i morgen, om de ulike tiltakene. Det er en debatt Stortinget skal ta. Jeg er glad for at vi nå har en regjering som våger å ta tøffe grep når det er nødvendig, men som også foretar de nødvendige justeringer av ordninger for ansatte og bedrifter for å lede landet trygt gjennom denne krisen og forbedre land og folk på det livet som kommer etterpå.

Une Bastholm (MDG) [13:51:51]: Jeg vil også starte med å takke for redegjørelsene og ikke minst takke dem som gjør en ekstraordinær innsats for å få samfunnet vårt til å gå rundt – helsepersonell, lærere, omsorgsarbeidere, alle som jobber iherdig for å følge smittevernreglene.

Vi har lyktes godt som samfunn, men mange er slitne og bærer etter hvert sterkt preg av en pandemi som hindrer oss i å leve normalt – å møtes, å klemme og å se hverandre. I tillegg står tusenvis uten inntekt, som de hadde for noen få måneder siden.

Noen er, som meg, heldig: Vi har en familie som holder sammen, vi har kollegaer på internett og en akebakke rett utenfor døren der treåringen min kunne ake i helgen. For andre, og dessverre veldig mange, er ensomheten og usikkerheten nå voldsomt belastende.

Mange har flyttet hjemmefra til en ny by. Noen er i risikogruppen og må være isolert, andre har mistet jobb og inntekt. Og altfor mange opplever økt vold i hjemmet.

Det kan ikke understrekes nok: Som samfunn må vi gjøre alt vi kan for at smitteverntiltakene ikke utvikler seg til en ny epidemi av psykisk sykdom. Regjeringen har sagt at barn og unge skal prioriteres, og jeg er lettet over noen av de tiltakene som har rammet barn mest, lettes på i dag.

Mange av de unge som nå rammes mest, er ikke lenger barn. Vi vet at de mellom 16 og 24 år er de som har følt seg mest ensomme under koronakrisen. Ifølge en undersøkelse fra Røde Kors fra desember svarte mer enn halvparten i denne aldersgruppen at de er ensomme. For hele befolkningen svarer en av tre det samme.

Studenter oppgir til og med mer ensomhet enn gruppen permitterte. Tall fra Folkehelseinstituttet, også

fra desember, viser det samme. Andelen som føler seg ensomme, er høyest blant dem mellom 18 og 24 år, spesielt i Oslo og Bergen, der koronatililtakene har vært strengest. Det er nesten dobbelt så mange som andelen eldre over 75 år som oppgir ensomhet.

Vi trenger ikke å sette grupper opp mot hverandre, men vi er nødt til å innse at unge på videregående og i studentalder er særlig sårbare. De var allerede fra før sårbare for psykiske lidelser, og går nå glipp av viktige milepæler i livet sitt på grunn av smitteverntiltak. Mange har mistet russetiden sin, mange skulle få sin første jobb, men er nå en del av den voksende gruppen unge arbeidsledige. For mange skulle det første året med studier komme til å bli mer tårer enn nysgjerrighet, latter eller læring.

Likevel har regjeringen brukt 400 mill. kr på tiltak mot ensomhet blant eldre, men bare 10 mill. kr på tiltak mot ensomhet blant studentene. Hvor blir det av krisepakken for studentene? Vi i De Grønne ba i høst om en ekstra milliard til denne gruppen, som står utenfor flere vanlige velferdsgoder. Et minimum nå er at regjeringen kommer med et ekstra stipend for å kompensere dem som mistet deltidsjobben, at en innfører rett til dagpenger for nyutdannede som ikke kommer seg ut i jobb, og at en styrker det psykiske helsetilbudet for studentene.

Hvilke tiltak vi gjennomfører, og hvordan vi balanserer med mottiltak, former det samfunnet vi kommer til å ha den dagen vi har klart å legge pandemien bak oss.

I dag kommer flere nye tiltak som julekvelden på kjerringa, ikke bare på oss som utgjør Stortinget, men også for folk flest. Det er klart at en pandemi er uforutsigbar, men desto viktigere er det at regjeringen av og til klarer å hoppe av hamsterhjulet og si noe om hvor vi skal være om et halvt år eller et år. Er vi et Norge med økt angst og depresjon fordi så mange ikke ble hørt da de varslet om ensomhet og en vanskelig økonomisk situasjon? Er vi et Norge med økte forskjeller fordi vi ikke klarte å sikre de velferdsordningene som hindrer at fattigdommen forsterkes, og heller ikke prioriterte tiltak overfor nordmenn med innvandrerbakgrunn? Og er vi et Norge med økt oljeavhengighet, eller er vi et samfunn med flere trygge og bærekraftige arbeidsplasser enn det vi hadde før koronakrisen?

Vi vet at en rekke andre europeiske land har stilt klimakrav for tildeling av kompensasjon under koronakrisen. I bakvendtlandet Norge førte oljeskattepakken i vår til en økning i oljeinvesteringer i pandemiåret 2020, mens bedrift etter bedrift som tilbyr kultur, opplevelser og fellesskap over hele landet, er blitt tilbudt elendige og forsinkede kompensasjonsordninger.

For meg er det slett ikke klart hvilken retning regjeringen nå forsøker å styre samfunnet i, i en krisetid.

Bjørnar Moxnes (R) [13:56:55]: Det prates pent om dugnad, men det er jo ikke dugnad når regjeringen kutter i dagpenger og feriepenger for de ledige, mens milliardærene får nye kutt i formuesskatten som koronatiltak. Det er heller ikke dugnad når folk flest følger strenge smittevernregler, mens regjeringen tilrettelegger for at arbeidsgiverne kan importere smitte gjennom fortsatt bruk av underbetalt arbeidskraft fra andre land.

Det er heller ikke dugnad når regjeringen vurderer portforbud samtidig som de slipper inn 3 000 soldater i landet til vinterøvelsen Joint Viking. Forsvarssjefen kan ikke garantere for at soldatene ikke vil smitte hverandre eller andre, og han er også bekymret for at smitten vil belaste det sivile helsevesenet, for det er jo de som analyserer koronatestene. Kommunelegen i Berlevåg advarer mot nødvendig risiko for importsmitte og mutert virus ved denne vinterøvelsen og sier:

«Vi har hele tiden sagt at vi skal beskytte helsevesenet mot smitten. (...) ved å gjennomføre denne øvelsen, mener jeg vi gjør det motsatte.»

Nå må regjeringen vise at de bryr seg mer om befolkningens helse enn om NATO-maktenes treningsønske. Hvis ikke må stortingsflertallet ta grep.

I mars møtte vi koronapandemien med tiltak som var med på styrke det sosiale sikkerhetsnett. Men så snart regjeringen fikk sjansen, avvirket de ordningene for de ledige – én etter én. Flere tusen mottakere av dagpenger og arbeidsavklaringspenger mister pengene fordi regjeringen ikke forlenget maksperioden. Nå har regjeringen endelig, etter kraftig press fra bl.a. Rødt, forlenget makstiden for dagpenger og permitteringsperioden. Det er bra, men det er for lite, og det er for sent. Når tiltakene forlenges til 1. juli, betyr det at en liten gruppe får rett på ferie med dagpenger, men det store flertallet får ikke en krone kommende sommer for månedene de var arbeidsledige i 2020. Regjeringen må forlenge tiltakene til 1. oktober og sikre alle ledige et minimum av økonomisk trygghet gjennom sommeren.

Alle tiltakene for de arbeidsledige fra mars må gjeninnføres snarest, og de må vare så lenge krisen og arbeidsledigheten krever det. Det haster med å sikre at de permitterte kan ta på seg flere vakter uten å miste dagpengene. I dag er grensen for det på 50 pst. Den ønsker Rødt å øke til 80 pst. Så vil vi advare mot nye kutt i arbeidsgiverperioden ved permittering uten kompensasjonsordning, for det er å sende regningen for krisen til arbeidsfolk.

Det er urimelig at Norge stenges ned samtidig som vi ikke stanser importsmitten. Regjeringen har gitt etter for press fra arbeidsgiverne først ved å lempe på karantene-reglene og deretter med testing og karantenekrav som det har vært altfor lett å slippe unna. Sist uke fortalte NRK om arbeidsgivere som presser på for brudd

på karantene-reglene. Derfor vil jeg utfordre Erna Solberg på følgende:

For det første – med en bekreftelse på at arbeidsgiver sikrer bopel, kan man slippe karantenehotell. Da blir det fristende for de useriøse arbeidsgiverne å beordre arbeidere på jobb. Ser Solberg at denne unnaksbestemmelsen bør fjernes eller strammes opp?

For det andre – de som er underbetalt arbeidskraft og kommer til landet, bor ofte trangt og mange sammen og smitter hverandre og andre. Ser Solberg at regelen for hvem som kan oppholde seg i bolig i stedet for på karantenehotell, bare bør gjelde dem som bor alene eller med familien, og at dette må dokumenteres?

Det er helt riktig, som Solberg påpeker, at Norge er avhengig av arbeidskraft fra andre land, men det er altså på grunn av en politikk som har gjort oss mer avhengige. Vi kunne f.eks. hatt en fiskeripolitikk som ga lokalsamfunnene flere helårsarbeidsplasser, og vi kunne ha erstattet den useriøse bemanningsbransjen med utlån av fagarbeidere mellom produksjonsbedrifter og blitt mindre sårbare og mindre avhengige av import av arbeidskraft fra fattigere land.

Vaksinen kan stanse smitten, men det trengs et nytt flertall for å forandre politikken.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at den stilen vi har i Stortinget, er at vi tiltaler statsministeren som nettopp «statsminister», bare så det er sagt.

Statsråd Bent Høie [14:02:07]: Jeg vil takke for de positive tilbakemeldingene og for en god diskusjon. Det er godt å høre at Stortinget på lik linje med regjeringen er opptatt av alle de negative konsekvensene både av pandemien og av tiltakene mot pandemien. Det er den utfordringen vi alle kommer til å stå i det neste halve året, i en situasjon der vi nok må være forberedt på at vi må ha strengere nasjonale tiltak enn det vi opplevde på det laveste nivået i sommer og høst, nettopp bl.a. på grunn av risikoen knyttet til det muterte viruset. Vi vet veldig mye om de negative konsekvensene av de ulike tiltakene, men det er alltid veldig vanskelig å vite hvordan de ulike tiltakene virker på smittesituasjonen, og det eneste vi må prøve på hele veien, er å ha en sum av tiltak som virker nok, uten at de rammer unødvendig. Den balansen kommer vi sammen til å stå i gjennom hele pandemien.

Jeg vil bare kommentere noen ulike forhold utover det. Regjeringen har en vaksinasjonsstrategi og -plan. Hver enkelt plan fra kommunene ble godkjent før jul. Det innebærer at det er både en nasjonal plan og en lokal plan, som ble etterlyst av Senterpartiet. Men det er også slik at planen og strategien vår må være dynamisk og kunne endre seg i tråd med endring i både smittesituasjonen, tilgang på vaksiner og kunnskap om

vaksinens virkning. Vi skal ha en strategi som kan endres, og den har vi jo allerede vist endrer seg, bl.a. at helsepersonell i romjulen fikk en høyere prioritering som følge av smittesituasjonen – altså en justering.

Jeg må understreke at jeg er litt overrasket over at Arbeiderpartiet har konkludert med at lærere skal prioriteres i første runde i vaksineringen, for det vil jo da innebære at lærere må prioriteres foran personer som har en alvorlig risiko for å bli syk og dø av covid-19, og foran eller på lik linje med helsepersonell som står i første linje i møte med dem som er smittet.

Så vil jeg ta opp kommentaren fra representanten Siv Jensen, som sa at vi latterliggjorde Fremskrittspartiets forslag om obligatorisk testing på grensen. Det er en beskrivelse jeg ikke helt kjenner meg igjen i. Vi har hele veien sagt at vi er åpne for å vurdere det forslaget, men vi må også ha gode faglige vurderinger. Da Stortinget behandlet det forslaget før jul, svarte jeg:

«Jeg mener derfor at Stortinget ikke bør vedta dette nå. Så kan ny kunnskap eller nye testmetoder gjøre at vurderingene kan endre seg.»

Før jeg sa det, hadde jeg redegjort for hva som var Helsedirektoratets vurdering av forslaget.

Det er mange som med rette peker på at det kan være en utfordring at folk må leve med strenge tiltak samtidig som det er en stor debatt om importsmitte. Det er også igjen verdt å minne om at Norge er det landet i Europa som gjennomgående har ligget i toppen når det gjelder strenge tiltak mot importsmitte, men vi har ligget midt på treet når det gjelder nasjonale tiltak, så det er ikke et bilde som er helt korrekt av situasjonen når vi sammenligner med andre land.

Så sa representanten Marit Arnstad at jeg i mitt innlegg hadde forsikret om at alle voksne som ønsket det, skulle være vaksinert til sommeren. Det er ord som er lagt i min munn. Jeg har sagt at hvis alt går etter planen, er det vårt håp. Men det er også usikkerhet knyttet til det, det er vaksiner som ikke er godkjent ennå, som må godkjennes, og produksjon og distribusjon må gå som planlagt. Det er det vi jobber etter og vi alle ønsker, og jeg ser at veldig mange andre land i Europa uttrykker det samme, men det er ikke det samme som å ha lovet at dette skal skje, eller forsikret om det. Til det er det fortsatt for stor usikkerhet.

Så vil jeg avslutte med å si at jeg ser fram til videre debatt i morgen.

Statsminister Erna Solberg [14:07:10]: Som helseministeren avsluttet med: Vi skal ha en lengre debatt i morgen. Jeg har bare lyst til å gi noen kommentarer til innleggene og i og for seg til situasjonen.

Jeg tror noe av det aller viktigste å være klar over er at det vi står oppe i, skaper mange dilemmaer og noen

vanskelige valg vi er nødt til å foreta. Det er viktig ikke å være skråsikker, på den ene eller den andre siden, på om man treffer riktig på det tidspunktet man gjør tiltaket, om man er litt for tidlig eller litt for sen. Vi har forsøkt å finne et balansepunkt mellom det som er forholdsmessig, og det som er å komme tidlig på. Det er noen valg man alltid må gjøre: Når det gjelder f.eks. prioriteringen av hvem som skal få vaksiner, er det sånn at prioriterer man noen opp, må man prioritere noen andre ned.

Prioriteringssystemet ble laget på bakgrunn av at den etiske komiteen som Folkehelseinstituttet etablerte, ga et råd. Det har man i hovedsak fulgt, basert på de prioriteringer som kom fra Folkehelseinstituttet til Helsedirektoratet, og så har man gjort noen justeringer for helsepersonell fordi smitten er noe høyere nå enn den var på det tidspunktet. Man kan selvfølgelig mene noe annet om det, men da er det noen andre man vurderer som mindre nødvendige å gi vaksine til akkurat nå – hvis man skal løfte opp andre grupper.

Vi har dilemmaer om hvor raskt vi skal informere. Vi har fått kritikk for at vi var for sent ute med tiltak, eller at det var gitt for lite grundig informasjon til dem som skal gjennomføre lenger nede, f.eks. i kommunene, når vi kom med tiltak. Vel – vi har forsøkt å legge til grunn det jeg har opplevd at Stortinget har vært opptatt av det siste året: at vi skal informere så raskt vi har fattet vedtak, og at vi ikke skal sitte og vente med beslutningene våre til vi har laget et strømlinjeformet system som kan ta imot det. Da vet vi at det tar litt lengre tid. Jeg mener at det er riktig, men det er også riktig at det da kan ta litt lengre tid før det er helt på plass.

Vi har selvfølgelig også noen andre viktige dilemmaer. Skal vi ha nasjonale eller lokale tiltak? Regjeringen la i hele høst opp til i utgangspunktet mest lokale tiltak, og det har fungert i veldig mange situasjoner. Men det vi så før jul, var at det var langt flere lokale oppblomstringer, og på mange nye steder. Jeg viste i min redegjørelse til Trondheim, der man i begynnelsen av desember ikke ønsket å ha den begrensningen som den gangen var på skjenkereglene, og Trondheim gikk altså fra å være lavest i Norge på statistikken for smittespredning til å være høyest på under en måned. Og det var før vi fikk de nye virusmutasjonene.

Dette er litt av dilemmaet vi står i nå. Nå må vi være klar over at vi har virusmutasjoner som kan smitte mye, mye raskere, og derfor mye raskere kan snu denne situasjonen. Vi har hatt ett sykehus som har vært stengt i løpet av pandemien. Det var i Hammerfest – fordi man fikk stor utbredelse i et område som ikke tidligere hadde hatt noe særlig spredning i det hele tatt. Det er også derfor vi velger å si at det kan være vi må ha noen

nasjonale tiltak – fordi situasjonen er mer labil for øyeblikket.

Så har det vært ønsket at vi skal ha en gjenåpningsstrategi. Det vil jeg si at regjeringen har. Den heter «skape mer og inkludere flere». Den ligger som et grunnlag fra fase 3-forslagene våre i fjor vår, gjennom det statsbudsjettet vi la frem for Stortinget, hvor hovedfokuset vårt har vært at vi skal bruke denne perioden også til omstillingen mot å bli grønnere, smartere og mer nyskapende, og til å sikre flere jobber og at flere kan komme tilbake igjen i arbeidslivet. Det er en gjenåpningsstrategi.

Hvis man med en gjenåpningsstrategi mener at den skal si hvordan man skal trappe ned tiltakene, vil jeg si at det ikke er mulig. Det er ikke mulig i den situasjonen vi ser rundt oss. Hvis vi ser på Irland, som altså åpnet opp i julen, og nå har de sterkeste tiltakene og de høyeste smittetallene, ser man hvorfor det ikke er mulig.

Akkurat nå sjonglerer vi på en skjør kant fordi viruset har endret seg, og vi jobber med å skyve hver eneste uke fremover for å hindre at dette viruset og de muterte formene kommer til Norge, for da vil vi ha kontroll, færre vil bli syke, og færre vil komme til å dø – hvis vi klarer å skyve ut den tiden – og da må vi holde igjen.

Så har jeg lyst til å understreke det Marit Arnstad sa, om at det er karantene som er viktigst i forbindelse med importsmitte. Vi har gjennomgående kontinuerlig hatt blant de strengeste tiltakene i Europa på importsmitte. Det å teste seg ut er ikke et svar, men det gir oss bedre kontroll i dagens situasjon, i møte med et mutert virus, at vi tester samtidig som vi opprettholder karantene fremover.

Så er jeg helt sikker på at vi kommer til å få en god diskusjon i morgen. Jeg vil bare minne om at vi kan oppleve at verden forandrer seg på veldig kort tid akkurat nå.

Presidenten: Da er kommentarrunden avsluttet.

Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om håndteringen av koronapandemien og helse- og omsorgsministerens redegjørelse om status for vaksinearbeidet føres opp til behandling i et senere møte i Stortinget. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [14:12:39]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen (krav om negativ covid-19-test for rett til innreise og bortvisning ved brudd på regler om innreisekarantene) (Innst. 149 L (2020–2021), jf. Prop. 61 L (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ove Trellevik (H) [14:13:34] (ordfører for saka): Det er ein samla komité som står bak innstillinga i denne saka om «Endringer i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen». Proposisjonen inneheld forslag om ny heimel i mel-lombels lov om

innreiserestriksjonar for utlendingar av omsyn til folkehelsa for å vidareføra krav om negativ covid-19-test for rett til innreise til Noreg.

Proposisjonen inneheld også forslag om heimel i innreiserestriksjonslova for å bortvisa utlendingar for alvorlege brot på reglane om innreisekarantene i covid-19-forskrifta.

Bakgrunnen for forslaga kjenner me. Me har i haust opplevd ein aukande smittetrend. Helsemyndighetene har peikt på at importsmitte er ein vesentleg risikofaktor for smittespreiing inn i landet, og det er grunn til å tru at importsmitte har ført til betydeleg sekundærsmitte. Det er på bakgrunn av risikoen for importsmitte behov for strenge tiltak. Me må hindra at smitta personar reiser inn i Noreg, og sikra at dei som reiser inn, overheld plikta til innreisekarantene. Kravet om negativ covid-19-test for innreise til Noreg er i dag heimla i smittevernlovverket.

Dette er eit inngripande tiltak for dei reisande, og regjeringa føreslår no at kravet i staden for vert heimla i Midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen. Utlendingar som ikkje kan leggja fram dokumentasjon på negativ covid-19-test, kan bortvisast.

Helsemyndighetene peikar på at kravet om negativ test når ein kjem, bidreg til å redusera det samla smittepresset. Høgre meiner det er viktig og riktig å få på plass heimel for å vidareføra dette kravet for å få lov til å reisa inn i Noreg. Det er alltid ein føresetnad for Høgre at ein vurderer varigheita av innreiserestriksjonane og testkrava fortløpande, i tråd med smitteutviklinga.

Regjeringa føreslår også reglar som vil gjera det enklare å bortvisa utlendingar for alvorlege brot på reglane om innreisekarantene, som f.eks. plikta til å bu på karantenehotell når det er påbode. Regelbrot kan i enkelte tilfelle føra til bortvising eller utvising også i

dag, men då etter utlendingslovas ordinære saksbehandlingsreglar. Den føreslåtte føresegna opnar for at bortvisning no kan skje etter ei forenkla saksbehandling, på same måten som ved forsøk på å reisa inn i Noreg i strid med dei restriksjonane som er innførte på grunn av covid-19-pandemien. Høgre meiner dette er gode tiltak.

Det er merknader frå opposisjonen, som er kritiske til regjeringa si handtering av importsmitte. Det er likevel verdt å merka seg at fleirtalet i komiteen påpeikar at regjeringa har initiert fleire tiltak for å handtera og redusera smittetrykket som følgje av importsmitte frå utlandet.

Det er ein samla komité som står bak innstillinga i saka.

Masud Gharahkhani (A) [14:16:57]: I over ti måneder har det norske folk deltatt i en storstilt dugnad mot koronasmitten. Takket være det høye tillitsnivået vi har i dette landet, har folk sluttet lojalt opp om de tiltakene som har blitt innført, og vi har klart å styre unna de aller verste scenarioene vi har sett i mange andre land. Men mange har, som vi vet, betalt en svært høy pris: arbeidsfolk som har blitt permittert eller oppsagt, og som opplever å ikke lenger kunne forsørge familien sin, hele bransjer som blør, og frykt for konkurser over hele landet, eldre som har måttet dø alene uten sine nære rundt seg, og pårørende som ikke har kunnet delta i begravelsen til sine kjære, sårbare barn som ikke har fått den oppfølgingen de trenger – listen er lang.

Sett i lys av den krisen Norge nå står i, og de svært inngripende smitteverntiltakene som nå styrer folks liv, er det svært kritikkverdige at regjeringen ikke har hatt bedre kontroll med importsmitte fram til nå. Vi vet at den høye importsmitte var en viktig årsak til den andre smittebølgen i Norge. Regjeringen hadde fått klare advarsler fra fagmyndighetene om at risikoen for importsmitte var særlig stor. Arbeiderpartiet har gjennom høsten kommet med flere advarsler til regjeringen om faren for importsmitte fra land med høyt smittetrykk, og vi foreslo bl.a. obligatorisk testing ved ankomst fra røde land. Dessverre ble dette blankt avvist av regjeringen – til tross for at fire av fem personer på dette tidspunktet gikk rett forbi teststasjonene på grensen og 40 pst. ikke overholdt karantene-reglene ved innreise, og til tross for at det ikke var etablert noe system for kontroll med om karanteneplikten ble overholdt, eller om de fasilitetene som de utenlandske arbeidstakerne skulle gjennomføre karantene i, var forsvarlige.

Så snudde regjeringen altså til slutt og bestemte seg på nyttårsaften for at obligatorisk testing var et riktig tiltak likevel. Det er bra at regjeringen endelig tok til fornuft, men det tok dessverre altfor lang tid. Smitten

hadde allerede kommet ut av kontroll, og vi registrerte nå de høyeste smittetallene siden starten av pandemien. Hvis regjeringen hadde brukt tiden før jul på å planlegge gjennomføring av obligatorisk testing på en trygg og effektiv måte istedenfor å sable ned forslag fra opposisjonen om bedre kontroll med importsmitte, hadde vi sluppet å komme i den kaotiske situasjonen som nå har oppstått, med lange køer og smittefarlige situasjoner på flyplassene.

Arbeiderpartiet mener det fortsatt er behov for ytterligere tiltak for å hindre videre importsmitte. Det er behov for strengere kontroll med reisen fra flyplassen til karantenestedet og kontroll av karantenested, og vi må sikre at kommunene får tilført tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre obligatorisk testing av alle innreisende.

Altfor mange har blitt permittert eller har mistet jobben. Urovekkende mange bedrifter har stengt ned eller gått konkurs. Situasjonen kunne vært mindre alvorlig hvis importsmitte hadde blitt tatt tilstrekkelig på alvor av regjeringen fra begynnelsen av.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [14:20:13]: Selv om det er en samlet komité som stiller seg bak forslaget, er det på sin plass å nevne at det er mange partier, inkludert Fremskrittspartiet, som er frustrert over at det har tatt for lang tid før det har kommet kraftfulle tiltak mot importsmitte. Som vi har hørt gjennom dagens debatter, har det vært ekstremt inngripende tiltak, og vi har grunn til å begynne å frykte en tretthet i befolkningen, selv om det er imponerende hvor utholdende befolkningen har vært.

Når man over tid ser at innbyggerne i landet må pålegge seg store begrensninger i måten man lever sitt liv på, samtidig som man kunne gjort mer på grensen for å begrense importsmitte, må jeg si jeg forstår at frustrasjonen øker. Jeg tror også alle forstår at vi er avhengig av arbeidskraft for å gjennomføre viktige arbeidsoppgaver i Norge. Det er ingen som har tatt til orde for at vi skulle stanse all mulighet for å ta inn arbeidskraft ved behov, men det er flere tiltak, bl.a. obligatorisk testing på grensen, som også Fremskrittspartiet har foreslått, som kunne blitt innført på et tidligere tidspunkt, og vi kunne sannsynligvis ha stått i en annen situasjon i dag. Det tror jeg er viktig at regjeringen tar med seg, og at man ikke havner i en situasjon der innbyggerne føler at det er de som må ofre mest, mens man ikke gjør det man kan, f.eks. for å stanse smitte på grensen.

Vi slutter oss som sagt til forslaget i denne saken, men det var behov for å komme med den kritikken og den frustrasjonen som også Fremskrittspartiet kjenner på.

Heidi Greni (Sp) [14:22:30]: Krav om covid-19-test maks 72 timer før ankomst er hjemlet i smittevernloven. Flere grupper er unntatt, og kravet gjelder ikke norske statsborgere. Videreføring av forskrifter i medhold av smittevernloven § 7-12 skal, om de ikke er opphevet innen 30 dager, snarest mulig legges fram for Stortinget. Komiteen støtter at hjemmelen for å innføre krav om covid-19-test for rett til innreise lovfestes i den midlertidige loven om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen.

Da vi behandlet denne saken sist, i Innst. 142 S for 2020–2021, mente både Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet at obligatorisk testing av personer fra røde land ikke var viktig for smittesituasjonen i Norge. Senterpartiet valgte å lytte til de faglige rådene. Negativ test er et øyeblikksbilde, og Fremskrittspartiets forslag om at en skulle kunne teste seg bort fra karantenekravet, kunne ha bidratt til stor smittespredning. Erfaringer fra Island viste at 25 pst. av de innreisende med negativ test testet positivt etter fem–seks dager. Testing i seg selv gir en falsk trygghet. Karantenekravet er fortsatt helt avgjørende.

Nå er de faglige rådene endret. Den medisinskfaglige begrunnelsen gir nå klare indikasjoner på at obligatorisk testing på grensen er et hensiktsmessig tiltak for å begrense smittespredning i Norge. Senterpartiet støtter derfor proposisjonen. Det gjelder både videreføring av obligatorisk testing og endring som innebærer en hjemmel for at utlendinger som ikke kan framlegge attest, kan bortvises på grensen.

Et problem er det store antallet med falske negative tester og potensiell smittespredning og ikke minst ekstra vanskelig smittesporing. Dette må vi ha større oppmerksomhet på. Senterpartiet mener også at regjeringen burde ha satt inn effektive tiltak for å hindre smitte før den kraftige økningen i oktober. Tiltakene kom for sent og ble for uoversiktlige, og det var manglende håndheving.

Da regjeringen åpnet for reiser mellom Norge og Europa 15. juli, fjernet de innreiserestriksjoner også for en rekke land og regioner som på daværende tidspunkt hadde langt høyere smittetall enn Norge. Det førte til økt importsmitte.

Importsmitte på grunn av arbeidsinnvandring er også et stort problem. Uoversiktlige tiltak og ulike tolkninger hos arbeidsgivere som har påtatt seg ansvaret for karantenefasiliteter, har avslørt smittespredning på grunn av at flere ikke har vært fullstendig isolert, men delt kjøkken og bad. Dette har medført stor smittespredning i enkelte kommuner. Senterpartiet påpeker i innstillingen at kommunene vil kunne få en ekstra økonomisk belastning ved kravene (presidenten klubber) vi nå vedtar. Da var tiden ute.

Presidenten: Ja, da var tiden ute.

Karin Andersen (SV) [14:25:49]: SV støtter lovforslaget, men vi må si oss enig i kritikken som er kommet om at det har vært et veldig uryddig bilde regjeringen har kommet med når det gjelder tiltak for å verne oss, spesielt mot importsmitte.

SV har vært helt enig i at det aller viktigste selvfølgelig er karantenen – det er den som verner mot at smitten blir spredd. Testingen er en indikasjon på å se om den kommer, og vi støtter dette nå. Men jeg må si at den håndteringen av innreisekarantene som regjeringen har gjennomført, ikke er god nok. Det kommer av at man i første runde hadde veldig rare regler knyttet til at folk som leide bolig, ikke kunne gjennomføre karantene i egen bolig fordi den var leid, og ikke eid, noe som selvfølgelig ikke har noen ting med smittevern å gjøre, mens man samtidig var veldig åpen og imøtekomende overfor næringsdrivende som ønsket arbeidsinnvandring og skulle håndtere dette sjøl. Det har vært for mange eksempler på at dette ikke går.

Nå er det også slik at kommunene er blitt pålagt et veldig stort ansvar, og da vil jeg henlede oppmerksomheten mot en melding som kom på NTB på morgenen i dag, der HelseDirektoratet sier at det er et gjennomgående inntrykk at ingen eller bare få kommuner har hatt kapasitet til å benytte informasjonen fra innreiseregistreringen. Det innebærer at de verken kan kontrollere at testing er gjennomført eller at de innreisende går i karantene. Det skjønner jeg veldig godt er veldig vanskelig for kommunene, men det er helt nødvendig at det blir gjort. Det er nødvendig å få vite hvordan kommunene nå skal settes i stand til dette.

Før i dag har jeg hørt at man sier at kommunene skal få dekket utgiftene, og det er vel og bra, men det er vanskelig å få opp den kapasiteten som skal til. Det er kanskje mindre vanskelig ved testingen, men mest vanskelig når det gjelder hvordan man skal kontrollere at man gjennomfører karantenen. Jeg ønsker at regjeringen og statsråden kan si noe mer om dette nå.

HelseDirektoratet ber altså regjeringen nå, offentlig, om å vurdere strengere tiltak, f.eks. å nekte innreise. Det vil ramme noen av dem som trenger utenlandsk arbeidskraft, hardt, men det kan være nødvendig for i en kortere periode å få stoppet noe av denne importsmitten. I hvert fall må det pålegges karantenehotell og ikke karantene i regi av arbeidsgiver, for det vet vi har skapt problemer.

Nå har vi holdt på med dette lenge. Jeg ser ikke for meg at vi skal holde på med det et år til, derfor må vi nå få på plass tiltak som kan stoppe smittespredningen.

Statsråd Monica Mæland [14:29:12]: Jeg er glad for at en enstemmig komité støtter forslaget om å gi regjer-

ingen en hjemmel til å fastsette krav om negativ covid-19-test for rett til innreise, samt hjemmel for bortvisning ved brudd på regler om innreisekarantene. Jeg vil også takke for at Stortinget behandler dette lovforslaget så raskt.

Vi har ofret mye for å få kontroll med pandemien i Norge. Det er viktig at vi bevarer denne kontrollen. Det er iverksatt mange tiltak for å begrense spredningen i Norge. I tillegg er det viktig å begrense ytterligere spredning av viruset gjennom importsmitte fra utlandet.

Krav om negativ covid-19-test for utlendinger som vil reise inn til Norge, er ett viktig tiltak mot importsmitte. Tiltaket er anbefalt av både Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. For å sikre at kravet etterleveres, er det også viktig å kunne bortvise utlendinger som ikke har dokumentasjon på at de har testet negativt for covid-19 før ankomst.

Jeg vil understreke at regjeringen fortløpende vurderer behovet for innreiserestriksjoner. Det gjelder også testkravet. Regjeringen har stor forståelse for de vanskeligheter det medfører for både privatpersoner, næringslivet og kulturlivet. Vi vurderer tiltaksnivået fortløpende og ser hen til hva som til enhver tid er nødvendig og forholdsmessig med tanke på smittesituasjonen.

Jeg er også glad for at komiteen støtter forslaget om en hjemmel for bortvisning ved alvorlige brudd på regler om innreisekarantene. Det er svært viktig at disse reglene etterleveres, og derfor må det også foreligge effektive sanksjonsmidler. Brudd på innreisekarantene kan, på nærmere vilkår, medføre bortvisning også i dag. Etter lovforslaget her vil det imidlertid gjelde forenklede saksbehandlingsregler sammenlignet med utlendingsloven. Til gjengjeld vil den foreslåtte bortvisningsregelen bare ramme klare og alvorlige brudd på innreisekarantenen. Jeg mener dette gir en balansert og hensiktsmessig regel.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Masud Gharahkhani (A) [14:31:24]: Regjeringens jobb er jo å styre landet vårt gjennom denne krisen, og det er ingen enkel oppgave, det anerkjenner jeg, men heldigvis har regjeringen svært kompetente fagmyndigheter å støtte seg på i dette arbeidet, og de har ikke minst en opposisjon på Stortinget som jobber kontinuerlig for å finne politiske løsninger til det beste for landet vårt i denne krisen. I løpet av denne høsten fikk regjeringen mange advarsler fra både fagmyndigheter og oss i opposisjonen om hva trusselen fra økt importsmitte innebar. Hvorfor tok det så lang tid før regjeringen innså at obligatorisk testing var et nødvendig til-

tak, slik at når man først iverksetter disse tiltakene, har man på mange måter mistet kontrollen?

Statsråd Monica Mæland [14:32:09]: Jeg må bare ta skarp avstand fra beskrivelsen som representanten gir av hvor lang tid det tok. Vi fikk råd fra våre fagmyndigheter, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet, 29. desember. Den 2. januar innførte vi obligatorisk testing. Det tok altså svært kort tid før dette ble innført.

Så er det riktig at det var en 24-timers regel, og det var basert på testkapasitet. Testkapasiteten måtte bygges opp, og helsemyndighetene våre har vært bekymret for at det skal gå ut over det ordinære tilbudet som kommunene også skal gi. Men her har det vært gjort en kjempejobb av kommunene og av helsemyndighetene for å få dette på plass, og derfor vil det bli innført umiddelbar testing fra kl. 17 i dag ved de grensepasseringspunktene som skal være åpne, i alt 32.

Masud Gharahkhani (A) [14:33:02]: Arbeiderpartiet har jo etterlyst tiltak lenge, og vi ser at regjeringen først i dag velger å innføre nye tiltak. Regjeringen og beredskapsministeren jobber nå med et ganske dramatisk forslag som handler om et mulig portforbud. Velger regjeringen å innrømme – når man ser konsekvensene av importsmitte i andre land, når man ser konsekvensen og risikoen for import av mutasjonsviruset, og når man ser den andre smittebølgen vi har fått i Norge – at man burde ha iverksatt tiltakene i en mye tidligere fase?

Statsråd Monica Mæland [14:33:36]: Jeg er som sagt ikke enig i beskrivelsen. Vi har siden 16. mars hatt svært strenge regler for hvem som kan komme til Norge, og på hvilken måte man skal forholde seg til karantenerogler og nå senere testing.

Jeg vet ikke hvilke fagmyndigheter representanten viser til at Arbeiderpartiet har basert seg på. Vi har fra regjeringens side basert oss på fagmyndighetene i Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet, og derfra var det ikke anbefalt obligatorisk testing. Da vi fikk bølge nummer to, fikk vi det etter en sommer hvor mange hadde beveget seg mye, reist mye. Det handler altså ikke om utlendinger som kom til Norge, men om nordmenn som kom hjem til Norge, etter en situasjon hvor det var lite smitte. Så så vi at det endret seg. Denne saken handler om krav vi innførte i begynnelsen av november, som altså kom i tillegg til karantenehotell og strenge karantenerogler. Nå fikk vi rådet den 29. desember og innførte obligatorisk testing 2. januar. Det kaller jeg ikke å bruke mye tid.

Karin Andersen (SV) [14:34:45]: Helsedirektoratet mener at det fremdeles er store utfordringer knyttet til grensetiltakene, og sier at det har medført at import-

smitte fortsatt utgjør en betydelig utfordring for den nasjonale smittevernsituasjonen. Da er det jo et spørsmål om når regjeringen har tenkt å vurdere disse sterkere tiltakene, hva som skal til for at regjeringen faktisk nå lytter til Helsedirektoratet, og det andre er hvordan kommunene skal gjennomføre kontrollen med at folk faktisk sitter i karantene. Det ene er det rent praktiske, det andre er økonomien, mens det tredje er lovhjemmelen. Hvilken hjemmel har kommunene til å kunne sjekke at folk faktisk er hjemme? Er det kommunene som har denne hjemmelen? Jeg trodde det var politiet som hadde hjemmel til slike undersøkelser.

Statsråd Monica Mæland [14:35:46]: Jeg er litt usikker på hvilke råd fra helsemyndighetene representanten mener at vi ikke har fulgt opp. De rådene vi får, er offentlig tilgjengelige. Vi fikk altså nye, oppdaterte tall på fredag, og de redegjorde statsministeren for i dag. Vi har altså fulgt alle de råd vi har fått fra våre helsemyndigheter knyttet til innreiserestriksjoner, karantener, testregler, karantenehotell etc., etc. På de punkter dette måtte avvike, vil det framgå klart av saken, men jeg kjenner ikke til at vi har fraveket det, verken når det gjelder innreiserestriksjoner eller annet. Representanten stilte spørsmål om når vi skulle følge opp de sterke anbefalingene vi fikk, og de har vi altså fulgt opp til punkt og prikke.

Når det gjelder kommunens myndighet, er den etter smittevernloven. Det er kommunen som er nærmeste smittevernmyndighet, og kommunene har fått 350 mill. kr for å drive kontrollvirksomhet. Nå er ikke et eneste skjenkested åpent, så det skulle man ha god mulighet til.

I tillegg oppretter vi et nasjonalt telefonsenter i Helsedirektoratets regi for å følge opp hver enkelt reisende.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Karin Andersen (SV) [14:36:58]: Det jeg refererer til, er det som Helsedirektoratet er ute med i media i dag, ikke det som har vært til nå. Der sier de at det kan være nødvendig med enda strengere tiltak på grensen, altså at man i en periode stopper innreise. Da er mitt spørsmål: Hvor går grensen for regjeringen når de skal gripe til dette, når en kort periode slik kanskje kan være med på å skape kontroll på den smittesituasjonen som er?

Når det gjelder at kommunene kan kontrollere skjenkestedene, er det greit, men jeg snakker om å kontrollere at folk faktisk sitter i karantene hjemme i huset sitt, eller at de sitter andre steder. Det var det jeg lurte

på hvordan egentlig skulle gjennomføres og følges opp, for det er en veldig vanskelig oppgave for kommunene hvis de skal fotfølge alle personer døgnet rundt på den måten. Jeg ønsket bare å høre hvordan regjeringen hadde sett for seg at dette faktisk skulle foregå i praksis, slik at man er litt sikker på at dette tiltaket faktisk blir fulgt opp.

Det vi vet, er at de aller fleste i Norge lojalt følger de tiltakene som blir gjennomført. Det tror jeg også de aller fleste som kommer, gjør, når dette er innenfor rimelighetens grenser. Men vi vet også at det skal veldig lite til hvis dette begynner å glippe, for at det blir smittespredning, og at oppslutningen blant dem som ser at noen andre ikke følger opp og det ikke får reaksjoner, får veldig negative virkninger.

Jeg vet at kommunene nå sliter veldig med å følge opp også smittevern. De sliter med å følge opp på skolen, i eldreomsorgen, i helsevesenet. De har så mange oppgaver nå og er ganske fortvilet over at de får nye oppgaver som det er vanskelig å gjennomføre. Det er grunnen til at jeg spør regjeringen, for jeg får også spørsmål om hvordan vi skal gjøre dette, og da må jeg kunne gi et litt mer fornuftig svar enn det jeg kan gjøre i dag, på hvordan kommunene helt praktisk skal gjøre dette.

Statsråd Monica Mæland [14:39:26]: Vi har absolutt ikke fått det rådet at vi skal stenge grensene helt for en periode. Vi hadde heller ikke helt stengte grenser 12. mars og i den første perioden – vi hadde unntak for nødvendig samfunnskritisk personell, for barn som hadde krav på samvær, etc. Nå er vi i en situasjon hvor vi har angitt de gruppene som har unntak fra testkravet, men ikke fra karantenekravet, selvsagt. Alt tyder på, håper vi, at regjeringens raske respons på de rådene vi har fått, har medført at smitteandelen er gått ned. Vi ser nå en nedadgående trend – la oss håpe at den holder seg.

Vi har altså ikke fått råd, slik representanten Andersen etterspør, om helt å stenge grensene. Det ville være svært, svært inngripende, basert på den smittesituasjonen vi har i dag. Tro meg, jeg har stått i en situasjon hvor mange grupper er blitt utestengt fra Norge. Det er veldig krevende for dem det gjelder. Derfor har vi i dag en hovedregel om at alle skal på karantenehotell. Det er det som er hovedregelen. Når man kommer til kommunen, skal man til karantenehotell, med mindre man disponerer et egnet sted. Det er det et begrenset antall mennesker som gjør. De skal følges opp av kommunene, og kommunene har altså fått 350 mill. kr for å drive kontrollvirksomhet. De trenger de nå ikke bruke på skjenkesteder, de kan de bruke på de privatpersonene som de får melding om er kommet til kommunen.

Alle registrerer seg, alle forteller hvor de skal oppholde seg, alle gir telefonnummeret sitt, så kommunens kontrollpersoner kan benyttes til å følge opp disse.

I tillegg skal vi følge dem opp nasjonalt, vi skal hjelpe kommunene. Helsedirektoratet er i ferd med å ansette 160 personer som skal drive telefonsenter for å følge opp hver enkelt reisende. Så jeg oppfatter at vi har svært strenge regler. Vi skal også følge opp at de reglene overholdes, for vi har alle et eneste ønske, og det er at smitteandelen går ned, og at vaksinasjonen tas opp, slik at vi kan komme tilbake til normalen om ikke så veldig lenge.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Karin Andersen (SV) [14:41:45]: Jeg vet ikke hvordan disse informasjonslinjene går, men jeg refererer altså til det som ligger som en melding på NTB nå i dag – i formiddag – der Helsedirektoratet anbefaler at regjeringen raskt vurderer mer inngripende tiltak dersom dagens tiltak ikke er effektive nok. Slike tiltak kan være å nekte innreise i kortere perioder. Det er derfor jeg sier: Hvordan skal situasjonen være for at regjeringen gjør dette? Dette er grunnen til at jeg spør.

Statsråd Monica Mæland [14:42:26]: Det var i og for seg greit at representanten leste opp meldingen, for der sier helsemyndighetene at hvis situasjonen ikke endrer seg, må man følge opp med nye tiltak som helsemyndighetene vil anbefale. Og svaret på det er jo ja. Det er det vi har gjort hele tiden. Vi har forholdt oss til de anbefalinger vi har fått. Nå har vi et regime basert på nåsituasjonen, de rådene vi nå har, vi hadde en annen situasjon i sommer basert på de rådene vi da fikk, og vi hadde en tredje situasjon i mars basert på de rådene vi da fikk. Så hvis dette ikke fungerer, vil vi kunne vurdere ytterligere tiltak og strengere tiltak for en gruppe som da kanskje ikke kan komme til Norge. Men la oss håpe at vi ikke kommer dit.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [14:43:12]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri Gåsemyr Staalesen, Kari Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Masud Gharahkhani, Eirik Sivertsen og Stein Erik Lauvås om tiltak mot sosial kontroll (Innst. 89 S (2020–2021), jf. Dokument 8:132 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ynske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Karin Andersen (SV) [14:43:58] (komiteens leder og ordfører for saken): I dette representantforslaget er det 15 ulike forslag. Jeg har ikke tid til å gå inn i alle dem, men jeg kan si at et av forslagene som her blir foreslått vedtatt enstemmig, er å se på et felles koordineringspunkt, der alle som er utsatt for negativ sosial kontroll, kan henvende seg. Det er også et flertallsforslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Fremskrittspartiet om å sikre kompetanseheving i temaet negativ sosial kontroll for rådgivere og lærere i skoleverket.

Det blir også fremmet en rekke andre forslag, som ikke får flertall. Men jeg har lyst til å si at jeg tror alle egentlig er helt enige om at negativ sosial kontroll er noe som må bekjempes. Vi er nødt til å være tydelige på dette, uansett hvem det gjelder, for det er ikke slik som noen tror, at dette gjelder bare innvandrer miljøene. Det kan også gjelde andre grupper i samfunnet der den sosiale kontrollen går over til å være negativ og frihetsberøvende for dem det gjelder.

Fra SVs side vil jeg si at alle kvinner, barn og unge har rett til å leve sitt liv fritt for psykisk og fysisk vold. Undertrykkende strukturer med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har eksistert i alle kulturer til ulike tider og i forskjellig grad, men det dreier seg om den samme ekstreme kontrollen: kjønnsdiskriminering og fysisk og psykisk vold som utarter også i samfunnet i dag, og som særlig rammer kvinner og barn. Behandlingen av disse spørsmålene må særlig ses i et likestillingspolitisk perspektiv og i et barnrettsperspektiv.

Jeg er også veldig opptatt av at vold skal kalles vold og ikke negativ sosial kontroll. Forbud mot vold er regulert i lov, og det kan ikke pakkes inn et politisk språk som gjør at vi tror det er noe annet enn det det er. Vold, tvang og overgrep skal ikke kunne rettfærdiggjøres med kultur eller religion. Ved å godta overgriperens forklaring reduserer man kvinnekamp til å handle om de andre. Først når mange nok opplever konsekvensene av sine handlinger og blir utsatt for samme straffereaksjon som ved vold i nære relasjoner, kan vi få til en allmennpreventiv effekt, som straff i en rettsak er ment å ha.

Regjeringen har lagt fram en handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslem-

lestelse. Planen er full av gode intensjoner, men den er lite forpliktende, dessverre.

SV har flere forslag i denne innstillingen. Jeg har ikke tid til å gå inn på alle, men jeg skal nevne noen:

Minoritetsrådgivere har vært et vellykket tiltak i skolene. Vi ønsker å utvide den ordningen kraftig, både i ungdomsskolene og ved at man legger om ordningen til å være mer forebyggende, altså at man griper inn tidligere og ser på hvordan man kan bygge relasjoner, og hvordan man kan hjelpe både foreldre og barn hvis de kommer i en slik situasjon. Det vil være et nødvendig arbeid, og det er bedre at vi får i gang den måten å arbeide på før skaden har skjedd.

Det er også helt nødvendig når noen sier ifra, at de får hjelp der og da. Det er noe som i hvert fall noen av dem jeg har truffet som har vært utsatt for dette, sier: Jeg turte ikke å si noe, for jeg visste ikke om jeg fikk hjelp, og i det øyeblikket jeg sa noe, var jeg faktisk i livsfare. Det er helt avgjørende for at vi skal lykkes med dette arbeidet.

Det er en god del diskusjoner rundt økonomiske sanksjoner, f.eks. når det gjelder barnetrygd. SV er ikke prinsipielt imot å se på det, men det må i så fall utredes, slik ministeren har sagt, hvordan dette skal gjøres, hvor grensene skal gå, hva som kan være akseptabelt, og i det hele tatt hvordan rammene for dette skal være. Nå kan man miste barnetrygden hvis man oppholder seg lenge i utlandet, men ikke nødvendigvis har noe med vold og tvang å gjøre.

I tillegg til det vil jeg be regjeringen være spesielt oppmerksom på de barna som etterlates i utlandet. Vi er nødt til å finne bedre tiltak for å kunne hjelpe dem.

Jeg tar opp de forslagene SV er alene om i innstillingen, og de forslagene vi har sammen med Arbeiderpartiet.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [14:49:17]: En av vår tids store frihets- og likestillingskamper foregår i krysningen mellom frihet til å leve sitt liv på forskjellige måter og det sosiale og kulturelle presset som mange står overfor når de skal velge hvordan de vil leve sitt liv.

Negativ sosial kontroll og fysisk og psykisk æresvold har ikke plass i vårt samfunn. Når individene krenkes, krenkes også samfunnet. Da skal fellesskapet og samfunnet reagere. Alle skal ha frihet til å være seg selv, til å delta og til å bryte dersom de opplever begrensninger i sin frihet.

Kampen mot negativ sosial kontroll har mange likhetstrekk med kampen arbeiderbevegelsen og kvinnebevegelsen har kjempet før. Det er kampen for frihet til

å velge hvem man er, til å elske den man vil, til å bli det man ønsker, til å kunne delta og bidra.

Jeg vil gi Karin Andersen rett i at dette er et felt og et tema som engasjerer i alle partier. Men vårt arbeid må handle om mer enn engasjement, vi må forplikte oss. Derfor fremmer vi forslag her i dag.

Negativ sosial kontroll skaper vanskelige familieforhold, det skaper usikre ungdommer, det skaper dårligere samfunn. Skal vi klare å skape et samfunn hvor alle er fri, må vi se på årsakene til at noen er ufri. Ofte er det foreldrene og familiene som utøver den negative sosiale kontrollen, som stenger jenter inne på jentehuset – stenger dem ute fra verden.

I en Fafo-rapport om sosial kontroll kommer det fram at den negative sosiale kontrollen avtar jo lenger foreldrene bor i og blir en del av Norge. Vi må gi foreldrene verktøyene de trenger og si hva vi som samfunn forventer for å oppdra barna sine uten negativ sosial kontroll.

Det viktigste vi kan gjøre for å motvirke negativ sosial kontroll, er å styrke integreringen i Norge. Når familien ikke godtar den du er, skal samfunnet stå der som et fellesskap og ta imot dem. Vi må gi barn og ungdom mot til å ta diskusjonene med egne foreldre. Reell frihet har man kun når man også i ytterste konsekvens har mulighet til å bryte ut og gå. Hovedmotivasjonen for oss i disse forslagene er å bevisstgjøre barn og unge allerede på barnetrinnet, og gi ungdom verktøy til å stå opp for de valgene de selv ønsker å ta for sitt liv i vanskelige samtaler i hjemmet. Derfor foreslår vi bl.a. en plan for opptrapping av antall minoritetsrådgivere, slik at elever på videregående kan søke råd hos denne tjenesten uavhengig av hvilken skole de går på. Vi ønsker en plan for opptrapping av det sosialfaglige arbeidet rettet mot familier som er berørt av sosial kontrollproblematikken.

Vi fremmer forslag til lovendring eller i forskriftsform presiserer at negativ sosial kontroll også kan utløse opplysningsplikten til barnevernet. Vi vil innføre retningslinjer som sikrer at ressursteam kobles raskt inn når barn har udokumentert fravær fra skolen. Vi vil utvide oppfølgingstjenestens mandat til å kartlegge og melde fra ved mistanke om tvangsplassering i utlandet, og vi vil utvikle et program for å ivareta barn og ungdom som har vært etterlatt i utlandet, også etter retur til Norge, slik at de får nødvendig hjelp til å komme i gang med en ny start.

Med dette tar jeg opp forslagene Arbeiderpartiet står alene bak, og forslaget vi har sammen med Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Siri Gåsemyr Staalesen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Norunn Tveiten Benestad (H) [14:53:14]: Jeg vi ta-ke forslagsstillerne for å ha fremmet en viktig sak i dag, et tema som fortjener et stort engasjement fra oss alle. Jeg tror vi deler bekymringen for den utviklingen vi ser rundt oss, ikke minst for de rapportene vi får fra dem som jobber med dette i praksis, og som vitner om at dette fortsatt er et felt med mye upløyd mark og store mørketall.

Arbeidet mot negativ sosial kontroll handler om den enkeltes rett til å ta selvstendige valg, og om å styrke valgmulighetene sine. Man tror det ikke før man får se det, sa minoritetsrådgiverne våre i Agder i forrige uke, da jeg hadde Teams-møte med dem. Behovet for innsats er stort, og vi trenger virkemidler, var deres melding.

Det er bra at det avdekkes flere saker nå enn tidligere, men det er svært bekymringsfullt at mørketallene ser ut til å være så mye høyere enn tidligere antatt. Og vi hører fra dem som arbeider på feltet, at det fortsatt er en høy terskel for å be om hjelp om man blir utsatt for negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold.

Det skal ikke være sånn i Norge at jenter og gutter skal vokse opp uten frihet til å bestemme over sitt eget liv, sin egen kropp eller hvem de skal gifte seg med. Det skal ikke være slik at barn og unge mot sin vilje blir sendt på skoler i utlandet, hvor de utsettes for vold og overgrep. Det er selvsagt heller ikke akseptabelt å bli utsatt for tvangsekteskap eller trusler om det. Og ingen skal utsettes for kjønnslemlestelse.

Jeg er enig med regjeringa i at dette arbeidet krever både tiltak nasjonalt og en bred tilnærming og samarbeid over landegrensene. Det var viktig at temaet ble tatt opp i Granavolden-plattformen, og at vi fikk på plass «Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020).» Her ble det fremmet 77 tiltak. Mange er ferdigstilt, og andre pågår. Erfaringene fra dette arbeidet har også gitt et viktig grunnlag å bygge videre på når den nye handlingsplanen som regjeringa varslet i 2020, skal utvikles. Den nye planen skal vektlegge virkemidler som fremmer likestilling, økt deltagelse i samfunnet og retten til å ta egne valg. Den skal også ta opp transnasjonale utfordringer.

Jeg har merket meg at Kunnskapsdepartementet har et samarbeid med Nordisk ministerråd om gjennomføringen av kartleggingen «Strategier og initiativer til forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i de nordiske lande» fra 2020. Det tror jeg kan bli et nyttig bidrag.

Denne saken har 15 separate forslag. Vi har rede-gjort for vårt syn på de enkelte forslagene i innstillinga, og jeg er glad for å konstatere at mye godt arbeid er i gang på mange av disse områdene. Jeg er særlig glad for å se at arbeidet med kompetanseoppbygging, veiled-

ning og rådgivning er i sterk utvikling. Det satses på kulturforståelse, minoritetskompetanse og kunnskap om vold og overgrep i utdanningstilbudene våre i barne- vernet, i familievernet og i skolene, i rammeplaner og i veiledere. Det er gjort gode framskritt, men vi er fortsatt utålmodige.

Det har vært godt å se at antallet minoritetsrådgivere er tilnærmet doblet siden 2018. Vi har nå 49 rådgivere, og 535 personer fikk råd og veiledning av disse. Det er flere enn tidligere, men behovet er større enn dette. Derfor er jeg glad for at det ble satt av midler til ti stillinger i budsjettet for 2020. Det trengs, for vi ser at det har effekt.

Til slutt vil jeg si at jeg er glad for at minoritetsrådgiverne også er tydelige på at de har et bredt perspektiv på negativ sosial kontroll. Dette dreier seg ikke bare om innvandremiljøer, men også om andre minoritetsgrupper. Det er viktig å huske.

Helt til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på at Høyre også kommer til å støtte II i innstillinga, og gjør regning med at de øvrige regjeringspartiene vil gjøre det samme. Dette har også vært et viktig innsatsområde for vår regjering.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [14:57:48]: Det er grunn til alvorlig bekymring for hvordan utviklingen på enkelte områder innenfor integrering har gått. Vi har havnet i denne situasjonen på grunn av at det ledende flertallet ikke har tatt på alvor hva det fører til hvis man har en ukontrollert innvandringspolitikk og en slepphendt integreringspolitikk. Vi har kommet i en situasjon der mennesker som flykter fra totalitære, undertrykkende regimer, kan risikere å møte akkurat det samme i Norge. Det synes jeg er alvorlig bekymringsfullt. Vi burde ikke ha satt oss selv i den situasjonen, og det er det ledende flertallet i norsk politikk som har ansvaret for at vi har satt oss i den situasjonen.

Jeg må si jeg er enig i definisjonen av sosial kontroll som representanten Karin Andersen kom med. Dette gjelder ikke bare innvandrere, det gjelder flere, men vi må også innrømme at unge innvandrere er spesielt sårbare. De kommer ofte fra en kultur med et annet språk og har nok med å integrere seg i Norge. Hvis de møter på ting som de har flyktet fra og burde fått beskyttelse for i Norge, blir det straks mye verre. Derfor er Fremskrittspartiets innfallsvinkel i disse sakene spesielt tiltenkt sårbare innvandrere.

Fremskrittspartiet har flere ganger kommet med mange forslag om integrering. Vi hadde for ett års tid siden en grundig rapport hvor vi fremmet en lang rekke forslag for bl.a. å bekjempe sosial kontroll. Disse ble i all hovedsak nedstemt. Jeg synes det er rart at de partiene som stemmer ned forslagene når vi fremmer dem, er til-

bøyelige til å stemme for akkurat de samme forslagene hvis noen andre fremmer dem. Vi har fremmet tiltak som kunne vært med på å gjøre noe kraftfullt for de barna som f.eks. blir etterlatt i utlandet. Vi har kommet med forslag om å straffeforfølge, om å innføre muligheten til å miste omsorgsretten, miste oppholdstillatelsen, nullstille opptjeningstid for permanent opphold og også å frata barnetrygd og andre ytelser. Det har vi kommet med tidligere – det har blitt nedstemt.

Vi har også kommet med forslag om obligatorisk helseundersøkelse for å avdekke kjønnslemlestelse. Kjønnslemlestelse er kanskje noe av det mest alvorlige innenfor negativ sosial kontroll. Det er voldelig, og det er straffbart, og vi bør gjøre alt vi kan for å avdekke det og redde barn fra dette. Likevel stemmer stortingsflertallet gang på gang imot et forslag som kanskje er det eneste som kunne ha gjort noe kraftfullt for å hjelpe disse barna, nettopp det at man går inn og innfører obligatorisk helsesjekk for barn. Men da er det andre hensyn, andre rettigheter, andre ting som har vært mer viktig for stortingsflertallet enn å beskytte barna. Det kan jeg ikke forstå. Vi vet at dette forekommer i Norge, men vi har aldri stilt noen for retten. Det er ikke noe vi kan være stolte av, det er ikke noe vi kan leve med, og vi synes det er rart at dette har blitt nedstemt så mange ganger, senest da vi behandlet ny integreringslov.

Det er fremmet mange forslag i denne salen. Mange av dem er ivaretatt på andre områder, og Fremskrittspartiet støtter bare de forslagene som vi mener ikke er et slag i luften, som vi mener har noe for seg, og som vi mener ikke er ivaretatt gjennom andre planer eller andre saker. Så vi støtter forslag nr. 1 og I, II og V i saken.

Presidenten: Vil representanten ta opp det forslaget som Framstegspartiet har fremja?

Jon Engen-Helgheim (FrP) [15:02:31]: Ja.

Presidenten: Då har representanten Jon Engen-Helgheim teke opp det forslaget Framstegspartiet har fremja.

Willfred Nordlund (Sp) [15:02:46]: Senterpartiet mener at det er nødvendig med tiltak mot æresvold, tvangsekteskap og negativ sosial kontroll for å sikre fri deltakelse i det norske samfunnet. Samtidig må tiltakene være treffsikre. Negativ sosial kontroll knyttes som oftest til at innvandrere til Norge har brakt med seg andre religiøse og kulturelle skikker enn dem som folk flest legger til grunn for samfunnet vårt. Sånn er det nok også i stor grad, men overdreven negativ sosial kontroll og æresvold er noe som også finnes i spesielle miljøer i det norske samfunnet.

Vi må sette inn tiltak som slår ring om jenters og gutters rett til en oppvekst og en framtid basert på egne valg og frie utviklingsmuligheter. Lovverket må selvsagt være tilpasset det verdigrunnlaget vi mener skal ligge til grunn for å være en del av det norske samfunnet, men det er ikke sikkert at det alltid er lovparagrafene vi har, det er noe i veien med. Arbeidslivet, skolen og frivillige organisasjoner er avgjørende arenaer for å bygge bro over religiøse og kulturelle forskjeller. Skoler og barnehager der unger fra ulike miljøer lærer sammen og utvikler seg sammen, er avgjørende for å bygge bro over ulikheter og øke den felles forståelsen.

Det vil alltid være tilfeller der vi ikke klarer å endre adferd gjennom informasjon og positiv påvirkning. Det er viktig at vi som samfunn da setter hardt mot hardt når det skjer overgrep i strid med lovverket vårt. Vi skal ikke bruke religiøse og kulturelle forskjeller som begrunnelse for ikke å gripe inn mot overgrep som er i strid med norsk lov. Da tar vi overgriperens side på bekostning av offeret, og det må ikke få lov til å skje.

Forslagsstillerne har levert en rekke forslag de mener er nødvendige for å hindre negativ sosial kontroll. Det er prisverdig. Samtidig er noen av forslagene enten ikke gjennomførbare i dag, har uklare knyttet til seg eller er allerede under arbeid. Gjennom komiteens arbeid har det kommet fram nye forslag som søker å bøte på dette.

Et av forslagene går ut på å forsterke ordningen med minoritetsrådgivere til også å gjelde ungdomsskoler i tilknytning til en opptrappingsplan. Senterpartiet mener det sentralt baserte fagteamet er et naturlig virkemiddel framfor å velge noen få ungdomsskoler, mens andre ikke skal få. Samtidig vil en plan for opptrapping tilknyttet den videregående skolen være naturlig.

Det foregår mye godt sosialfaglig arbeid, men samtidig mener mange at oversikten i dag er for dårlig. Senterpartiet mener derfor det er naturlig at Stortinget ber om en bedre oversikt og vurdering av om tiltakene i sum er gode nok.

En av utfordringene vi ser, er at koordineringen mange steder kan være mangelfull når noen henvender seg til det offentlige for hjelp. Jeg er derfor glad for at komiteen i fellesskap ber regjeringen vurdere hvordan et sånt koordineringspunkt i hver kommune kan sikres. For Senterpartiet er det viktig at dette ikke er snakk om en ny oppgave, men hvordan koordinering av innsatsen og de hjelpemidlene kommunen rår over, kan forbedres.

Det foregår et arbeid med ny barnelov. Selv om meldepikten ved bekymring om en rekke forhold knyttet til negativ sosial kontroll, æresvold og tvangsekteskap i dag er forankret i lovverket vårt, mener Senterpartiet at mel-

deplikten bør vurderes nærmere i arbeidet med ny barne-
nelov.

I forbindelse med NOU 2019: 23 er et av elementene tydeligere oppfølgingsplikt dersom et barn har udokumentert fravær fra skolen, med mål om å sikre barns rett til utdanning. I dag følger dette av opplæringsloven. Samtidig kan det ikke være sånn at ressurs-team skal kobles inn bare det er udokumentert fravær, som forslagsstillerne skriver. Senterpartiet vil derfor ikke støtte forslaget som er fremmet om at et ressurs-team skal settes inn ved udokumentert fravær på generelt grunnlag.

Kunnskap er ofte ferskvare. Det er derfor nødvendig med jevne mellomrom å ha opplysningskampanjer rettet mot, i denne sammenhengen, kunnskap om plikter for offentlige ansatte ved mistanke om negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner. Er man usikker, blir det ofte til at man vegrer seg.

Det er i dag antagelig store mørketall, i alle fall er tallene på hvor mange barn som er etterlatt i utlandet, vanskelig tilgjengelige. Det er en rekke forhold sånn informasjon må hensynta, deriblant behovet for personvern. Det er, sånn Senterpartiet ser det, derfor behov for en utredning som ser på hvordan man kan forsterke rapporteringen om etterlatte barn i utlandet, og hva som er mulig innenfor det internasjonale lovverket.

Stans av barnetrygd som sanksjon reiser en rekke kompliserte problemstillinger av prinsipiell og praktisk karakter, og Senterpartiet mener i likhet med flere at det spørsmålet i så fall må utredes.

Forebyggende arbeid vil alltid være viktig. Negativ sosial kontroll må bekjempes. Som samfunn har vi ennå mye å gå på. Tiltakene og lovverket må derfor være treffsikre. Med det tar jeg opp de forslagene som Senterpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Willfred Nordlund har teke opp dei forslaga han refererte til.

Carl-Erik Grimstad (V) [15:08:06]: La meg begynne med å takke representantene fra Arbeiderpartiet som har fremmet dette forslaget. Det er høyst betimelig. Det gir samtidig Venstres integreringsstatsråd en anledning til å fremme partiets glimrende politikk på dette området, som er bygd på friheter og muligheter.

Her til lands nyter vi friheten og retten til å være den man vil – til fritt å velge kjæreste. Vi vet likevel at svært mange lever i sosiale tvangstrøyer bak lukkede dører, og de nyter på ingen måte frihet i sin norske hverdag. Vår liberale tradisjon med stor frihet både for ungdom og for voksne, kan føles skremmende på flere som har søkt tilflukt i Norge, fra fellesskap som hegner om sosial kontroll. Mange kommer fra land som ikke

betrakter friheten i vår sosiale omgang som like grunnleggende som vi gjør her i Norge. Mange ønsker å holde fast på krenkende tradisjoner til tross for at det var nettopp friheten vår som i utgangspunktet virket forlokkende ved Norge.

Det er nødvendig å legge til at sosial kontroll ikke bare gjør seg gjeldende i innvandremiljøer. «Bygdedyret» er et mye omtalt tema i norsk litteratur, men selv i dag er dette sørgelig nok noe langt mer enn en fiksjon. Dette hemmer friheter og muligheter. Det hemmer skaperkraft, modernitet og originalitet. Det frie mennesket blir ufritt.

Sosial kontroll hører ikke hjemme i Venstres bilde av Norge. Likevel vet vi at ungdom og voksne i innvandremiljøer og andre fellesskap lider under strenge regler på hjemmebane. Unge innvandrerkvinner som omfavner vår måte å leve på, opplever sågar at moralpolitiet kommer bort til dem på gaten med pekefingeren og strenge formaninger. Slikt kan vi ikke være bekjent av i Norge i 2021.

Sosial kontroll har svært negativ effekt på integreringen og muligheter til å lære seg å leve og bo i et sosialliberalt land som Norge. Derfor er det gledelig og høyst betryggende at regjeringen, med statsråden i spissen, akkurat nå jobber med en ny handlingsplan for feltet. Det er viktig og riktig at handlingsplanen vil rette oppmerksomheten mot nyankomne flykntingers og innvandreres hjelpebehov.

Venstre har allerede satt sitt preg på regjeringens politikk, og det har skjedd en positiv utvikling i politikken på feltet etter at vi ble en del av regjeringen – for øvrig var det i går tre år siden det skjedde. Blant annet knyttes dette til minoritetsrådgivere. I dag finnes disse i alle landets fylker, på utvalgte skoler. I perioden 2018–2020 økte antallet rådgivere fra 26 til 49, og i 2021 styrkes ordningen med ytterligere 10 rådgivere. I tillegg kan elever ta kontakt med Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll. Utsatte unger kan også kontakte Røde Kors-telefonen. I årets budsjett har regjeringen lagt inn 5 mill. kr til informasjonstiltak for å gjøre disse tjenestene bedre kjent blant ungdom. Det er viktig at barn og ungdom vet hvor de skal henvende seg.

Vedtaket som blir fattet i dag, viser stor enighet knyttet til viktigheten av å ha et koordineringspunkt for henvendelser samt sikring av tilbud om kompetanseheving for lærere og rådgivere i hele skoleløpet. Det er viktig at barn og unge som opplever sosial kontroll, vet hvor de skal henvende seg, og at rådgivere og lærere som tar imot disse ofte sårbare menneskene, vet hvordan de skal håndtere det. Vi mistenker at det er store mørketall knyttet til sosial kontroll, og bare med gode tilbud og økt kunnskap om hvor og hvordan man hen-

vender seg til profesjonelle om problemene, vil vi avdekke menneskeskjebner der man i dag lever under uakseptable sosiale forhold.

Jeg benytter også anledningen til å oppfordre alle, også miljøer utenfor skole og helsetjeneste, til å rekke ut en hånd om man mistenker at sosial kontroll finner sted i nabolag eller andre steder. Jeg vet at idrettsmiljøene i Norge allerede gjør en glimrende innsats på dette feltet. Inkludering er blant de mest verdifulle og effektive bidrag til integrering og mindre utenforskap i samfunnet. Dette kan ikke gjentas for ofte.

Torhild Bransdal (KrF) [15:12:59]: I alle samfunn finnes det normer for akseptabel oppførsel. Man kan si at sosial kontroll er hvordan fellesskapet regulerer hvordan mennesker skal oppføre seg. Det må på et formelt nivå aksepteres, men det er den uformelle sosiale kontrollen som ikke alltid er like lett å identifisere, som kan være den skadelige. Ofte vet ikke den som dette utøves mot, hva som skjer, eller hva som er i ferd med å skje. Det uformelt sosiale kan sies å være kontrollen av hva andre mennesker forventer, og hvordan de prøver å påvirke deg til å oppføre deg på en bestemt måte. Kontrollen utøves gjerne av familie, venner eller andre rundt deg. Kontrollen kan være subtil eller direkte, den kan være sunn og preget av gode intensjoner og omsorg, som en far som ønsker kun det beste for sitt barn. Men den kan også være usunn og preget av manipulasjon. En slik negativ sosial kontroll fratar eller begrenser et menneskes grunnleggende rett til å bestemme over eget liv og egen framtid i samsvar med alder og modenhet. Det er brudd på menneskerettighetene og for øvrig på norsk lov og bør ses svært alvorlig på.

Negativ sosial kontroll, den usunne, uformelle sosiale kontrollen, kan prege menneskelivet i lang tid – både de som er utsatt for dette, og de som utsetter andre for det. Det kan prege dem som indirekte berøres, det kan sette familierelasjoner på prøve, og det kan ha som effekt at de som berøres, tilpasser seg og tier. Derfor er det så viktig at regjeringspartiene fikk nedfelt i Granavolden-plattformen at «negativ sosial kontroll er et alvorlig samfunnsproblem som må bekjempes».

Handlingsplanen Retten til å bestemme over eget liv, som er handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, har mange gode tiltak. Samtidig er jeg glad for at en samlet komité i dag velger å satse ytterligere på å bekjempe negativ sosial kontroll. At vi finner sammen i en sak som dette, sier noe om viktigheten av saken, og det sier noe om at vi ikke er ferdig med arbeidet i saken. Skal vi bekjempe dette, må vi nettopp stå sammen for at vi skal være helt sikre på at kunnskapen og informasjonen når helt ut.

Ved siden av det gode arbeidet som allerede utføres av regjeringen, er det viktig at vi i dag sikrer at alle kommuner har et koordineringspunkt for de ulike hjelpetiltakene mot negativ sosial kontroll – en plass der alle som ønsker hjelp eller veiledning, kan henvende seg. Dette tror jeg er helt essensielt, ved siden av holdnings- skapende arbeid som gjøres på grasrota i kommunene hver eneste dag, og et lovverk som svarer til alvorlighetsgraden av det den negative sosiale kontrollen kan bety for den som blir utsatt for det.

Vi stemmer med dette for komiteens innstilling.

Statsråd Guri Melby [15:16:18]: Saken vi behandler i dag, viser et bredt politisk engasjement for å sikre frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Kunnskapsdepartementet er godt i gang med å utvikle en ny handlingsplan på feltet. Det vil bli den sjette handlingsplanen i rekken og vil gjelde i perioden 2021–2024. Med denne særskilte satsingen ønsker vi å opprettholde trykket i arbeidet som vi har hatt de siste årene.

Vi ser negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse som barrierer for integrering. Det er viktig at vi jobber for å sikre den enkeltes rett til å ta egne valg om utdanning, ekteskap og arbeid, og at de som har behov for det, får tilgang til kompetente hjelpetjenester.

Det er også behov for å starte forebygging tidligere. Derfor har vi besluttet – som også referert til i debatten tidligere – at en ny handlingsplan bl.a. skal ha et tydeligere fokus på nyankomne flyktninger og innvandreres hjelpebehov.

For å styrke hjelpetjenestenes arbeid er det etablert flere ordninger med særskilt kompetanse og tilbud til utsatte personer. Blant annet har vi minoritetsrådgivere ved utvalgte ungdomsskoler og videregående skoler, som inngår i IMDis tjenestetilbud til utsatte for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold – et viktig lavterskeltilbud for ungdom.

I Meld. St. 6 for 2018–2019 om nye oppgaver til fylkeskommunene ble det informert om at Kunnskapsdepartementet ville videreutvikle minoritetsrådgiverordningen og deretter komme tilbake til Stortinget med forslag om en eventuell overføring av ordningen til fylkeskommunene.

I årets budsjett går 10 mill. kr til å styrke denne ordningen med ti nye stillinger. Totalt er budsjettet for ordningen nå på 63 mill. kr, med 59 minoritetsrådgivere på utvalgte ungdomsskoler og videregående skoler.

Vi har vurdert å overføre ordningen til fylkeskommunene, men har bestemt oss for å videreføre dagens organisering i IMDi. Med det sikrer vi en fortsatt nasjo-

nal forankring, at ordningen kan videreutvikles som en enhetlig tjeneste over hele landet, og at dette skjer i sammenheng med øvrige særskilte hjelpetiltak for utsatte personer.

Vi ser at det har vært en økning i antall saker til de særskilte hjelpetjenestene over tid. Dette antyder at dersom vi har mer tilgjengelig spisskompetanse, blir flere utsatte fanget opp, men vi tror det fortsatt er store mørketall. Kompetanseheving av de ordinære tjenestene er derfor også noe vi kontinuerlig må jobbe med. Kompetanseheving er også en viktig del av minoritetsrådgiveres mandat. De skal ikke bare direkte veilede ungdommer som trenger hjelp, de skal også bidra til å heve kompetansen hos mange andre, f.eks. lærere.

IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er en ny nasjonal veiledningstjeneste som startet arbeidet i januar i år. Fagteamet er til for ansatte på skoler, i flyktningtjeneste, Nav, voksenopplæringsinstitusjoner og andre hjelpetjenester. Jeg har stor tiltro til at dette kan bli et viktig tilbud.

Kommuneansatte kan også henvende seg direkte til det tverretatlige teamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, som er en nasjonal rådgivning- og veiledningstjeneste for ansatte i førstelinjetjenestene. Utsatte personer kan også ta direkte kontakt med denne tjenesten.

I årets budsjett går 5 mill. kr til utvikling av informasjonstiltak og kunnskapsformidling om de særskilte hjelpetilbudene og til å styrke Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.

Skolen skal formidle kunnskap og fremme holdninger som sikrer likeverd og likestilling. Barn og unge skal lære at de har rett til medvirkning, og de skal erfare dette i praksis. De skal lære om seksualitet, kjønnsidentitet, grensesetting og vold og overgrep.

Skolen er også viktig for å fange opp barn og unge som har behov for hjelp. Negativ sosial kontroll er omtalt i Utdanningsdirektoratets veileder for skoler og skoleeiere om barn som ikke møter på skolen. Veilederen inneholder bl.a. støttmateriell til oppfølgingssamtaler i tilfeller der ansatte i skolen er bekymret for at en elev skal bli sendt på ufrivillig utenlandsopphold. Veilederen gir også informasjon om hva slags plikter ansatte i skolen har, og hvem som kan kontaktes dersom man er usikker på hvordan man skal gå fram.

Jeg deler det engasjementet Stortinget viser for dette arbeidet, og vi vil sørge for å følge opp de vedtak som Stortinget fatter i dag.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [15:21:24]: Jeg har en bekymring knyttet til samordningsrutinene mellom

ulike offentlige instanser i saker om negativ sosial kontroll. Rutinene er for svake. Det er opp til hver enkelt skole å følge opp en bekymringsmelding fra ungdommer og kontakte IMDi-rådgiver eller helsepersonell hvis skolen ikke selv har rådgiver. Dette arbeidet må vi systematisere bedre, og vi må sikre god kompetanse på feltet blant de ansatte. Det kan ta tid før ulike instanser kontakter hverandre, og da kan ungdommen ha blitt sendt til utlandet.

Deler statsråden vår bekymring om at samordningsrutinene er for svake, og at resultatet kan være at det glipper, og at vi mister muligheten til å hjelpe et barn i tide?

Statsråd Guri Melby [15:22:09]: Jeg synes representanten her peker på en veldig viktig problemstilling. Selv om det har vært en kraftig opptrapping av tiltakene og den særskilte kompetansen som er bygd ut i forbindelse med dette, er det ofte en utfordring at en del som jobber med ungdommer, ikke kjenner godt nok til det tilbudet som finnes, og at man ikke greier å koble ressursene godt nok sammen. Dette er også blitt pekt på bl.a. i en gjennomgang fra NIBR, Norsk institutt for by- og regionforskning, som kom med en rapport i juni 2020, hvor man anbefalte at vi måtte sørge for bedre tverrfaglig samarbeid. Dette er også noe som vil bli vurdert i forbindelse med arbeidet med en ny handlingsplan, så her vil vi se hva vi kan gjøre. Men jeg mener også at det nye fagteamet til IMDi vil være et viktig knutepunkt som jeg tror kan bidra til bedre kompetanse overalt. Det tiltaket startet opp i januar i år, så det er altfor tidlig å kunne si noe om hvordan det har fungert, men jeg har tiltro til at det tiltaket også vil hjelpe på.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [15:23:10]: Funn i rapporter viser at etterlatte ungdommer som hjelpes hjem til Norge, får det tøft ved hjemkomsten. Ofte må ungdommene bryte med familie og et utvidet nettverk her hjemme. Et av forslagene våre går nettopp ut på at ungdommene skal få hjelp til å starte livet på nytt, og at de ikke skal bli stående alene ved hjemkomst.

Hvorfor støtter ikke statsråden forslaget om å utvikle et program for å ivareta barn og ungdom som har vært etterlatt i utlandet, også etter retur til Norge, slik at de får nødvendig hjelp til å komme i gang med en ny start?

Statsråd Guri Melby [15:23:42]: I 2019 ble det nedsett en ekspertgruppe som skulle gi oss råd om hvordan vi kunne forebygge at barn og unge blir sendt på ufrivillige utenlandsopphold. Vi fikk en rapport i mai 2020 som ga oss 45 ulike anbefalinger, og mange av disse anbefalingene er blant det vi nå vurderer å ha med i en ny handlingsplan. Jeg tror også det er viktig, som represen-

tanten peker på, at vi ser på tiltak for å forebygge at det skjer, og ikke minst hva vi kan gjøre for å støtte disse barna og ungdommene når de kommer tilbake. Dette er også et av temaene vi jobber med i forbindelse med handlingsplanen.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [15:24:26]: I det arbeidet Fremskrittspartiet har bedrevet når det kommer til integrering og sosial kontroll, har vi vært i kontakt med mange aktører, bl.a. politiet og representanter fra helse og skole. Det som er gjengangeren hos alle dem vi snakker med om problematikken sosial kontroll, er kompetanse hos alle som har med barn og unge å gjøre. Det er en gjenganger vi får fra alle hold. Det er bra at det fokuseres på det i denne debatten, og at ministeren selv også har vært inne på det. Men jeg er bekymret for at man jobber på hver sin tue og ikke klarer å få fram noe som er helhetlig for alle, slik at alle som har kontakt med barn og unge, er i stand til å avdekke og reagere riktig på sosial kontroll.

Jeg vil spørre ministeren: Hva mener hun er det viktigste tiltaket for å ha en helhetlig plan, der alle som er i kontakt med barn og unge, kan reagere og avdekke sosial kontroll?

Statsråd Guri Melby [15:25:27]: Det er egentlig et veldig godt spørsmål. Jeg tror det er litt krevende å skille framheve ett spesifikt tiltak. Jeg tror det er mange ting som sammen bidrar til at vi greier å legge bedre til rette for at flere både får den hjelpen de trenger, og at de får mulighet til å bryte ut dersom de utsettes for negativ sosial kontroll. Av enkelttiltak som jeg tror har hatt mest betydning for enkeltpersoner, er det ingen tvil om at minoritetsrådgiverne har betydd veldig mye. De betyr veldig mye for de enkeltpersonene de møter, men de betyr også veldig mye ved at de bidrar til å spre kompetanse til flere. Jeg er helt sikker på at lærere og andre ansatte som jobber på skoler hvor det er minoritetsrådgivere, får en høyere kompetanse og da har mulighet til å oppdage barn og unge som trenger hjelp, og rekke ut en hånd til dem.

Jeg tror også at det tiltaket vi har satt i gang fra januar i år, med en forsterket ressurs i IMDi, kan bidra til å samordne mye bedre. Det er da ett punkt man kan gå til for å søke kunnskap og kompetanse.

Willfred Nordlund (Sp) [15:26:39]: Statsråden var inne på i sitt forrige svar at minoritetsrådgiverne kan bety mye for dem som tar kontakt. Da er det egentlig interessant å vite hvor mange minoritetsrådgiverne har kontakt med, og hvor mange man klarer å hjelpe i sum.

Jeg finner grunn til å minne statsråden om at året 2021 allerede har startet, og vi har altså ennå ikke fått framlagt en ny handlingsplan som skal gjelde for inne-

værende år. Handlingsplanen gikk ut i 2020, som man viser til i den saksbehandlingen komiteen har vært gjennom nå, og svaret fra statsråden er at mange av disse tiltakene skal følges opp i forbindelse med handlingsplanen. Så min innstendige oppfordring til statsråden er at man blir ferdig med det arbeidet, og at man får vurdert de forslagene, så man får satt i gang arbeidet. Dette arbeidet må pågå hele tiden og har ikke tid til å vente.

Statsråden sa at det var store mørketall knyttet til dette med negativ sosial kontroll. Hvorfor mener da regjeringen at vi ikke har behov for en utredning med mål om å få på plass en forsterket rapportering om etterlatte barn i utlandet?

Statsråd Guri Melby [15:27:44]: Nå var det flere spørsmål i dette innlegget. Jeg kan i hvert fall starte med å forsikre representanten om at selv om den nye handlingsplanen ikke er helt klar ennå, betyr ikke det at tiltakene er satt på vent i påvente av den. Tvert imot er veldig mange tiltak blitt forsterket, bl.a. med statsbudsjettet, slik som ordningen med minoritetsrådgivere, som har blitt utvidet fra 2021, og som har blitt kraftig trappet opp de siste årene. Litt av grunnen til forsinkelsen er pandemien, som gjør at det har vært veldig vanskelig å få avholdt en del møter som vi har ønsket å avholde, for det er viktig, ikke bare for å få fram de beste tiltakene, men også for at det skal være godt forankret. Det er ganske viktig at flest mulig kjenner til denne planen og vet hva vi jobber med.

Jeg kan forsikre representanten om at dette arbeidet pågår med full styrke, og at handlingsplanen vil bli lagt fram så fort som mulig. Når det gjelder barn i utlandet, ble det jo nettopp overlevert en stor rapport, som vi fikk i mai 2020. Vi ser på hvilke forslag fra den rapporten det er aktuelt å følge opp i den nye handlingsplanen.

Karin Andersen (SV) [15:28:56]: Jeg tror statsråden har rett i at det er mørketall på dette området, slik det generelt er når det gjelder vold, og det er viktig å merke seg. Men statsråden sier også at hun tror denne ordningen med minoritetsrådgivere kanskje er noe av det som kan virke veldig positivt, og det tror også SV. Derfor har vi et forslag i denne innstillingen om at man skal utvide ordningen til å gjelde ungdomsskoler, ikke bare som et prøveprosjekt, men at man gjør dette gjennomgående, og at mandatet også utvides til å bli mer forebyggende enn det det er i dag. I dag er det jo mer reaktivt, altså at en griper inn når det nesten er for sent – ja, det gjelder å komme for sent så tidlig som mulig. Det skal kunne jobbes forebyggende med både foreldre og ungdom og barn på en mye mer systematisk og gjennomgående måte enn det som gjøres i dag, og ikke bare overfor minoritets-

miljøene, men også overfor de lukkede religiøse miljøene som finnes ellers. Hvordan ser statsråden på det?

Statsråd Guri Melby [15:30:02]: En av grunnene til at vi forstår at det er store mørketall, er bl.a. at antallet unge som har henvendt seg til minoritetsrådgiverne, har økt kraftig år for år. Det er et tegn på at det er flere som blir bevisste på at de faktisk kan få hjelp, og ikke nødvendigvis at situasjonen har blitt verre.

Når det gjelder minoritetsrådgivere, er jeg helt enig med representanten Andersen i at det er kjempeviktig at de også jobber forebyggende, og det er derfor også en del av deres mandat allerede i dag. Utover å skulle gi råd og veiledning individuelt til elever, er en av hovedoppgavene deres å gjennomføre forebyggende tiltak. Det kan f.eks. være å ha samtalegrupper, det kan være å ha presentasjoner eller undervisningsopplegg, for både elever, ansatte og foreldre. Så målet med denne ordningen er å være et lavterskeltilbud, men også å være et forebyggende tiltak som bidrar til å spre kunnskap og kompetanse, og å bevisstgjøre rundt utfordringene med negativ sosial kontroll. Jeg vet at veldig mange steder blir de også brukt av mennesker som utsettes for negativ sosial kontroll fra religiøse samfunn.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olemic Thommessen (H) [15:31:34]: Et viktig tema som går igjen i denne saken, knytter seg til barn som blir ufrivillig plassert i utlandet. Bakgrunnen er selvfølgelig sammensatt, men i innvandrersammenheng er det vel ofte basert på et ønske om at barnet skal vokse opp i opprinnelseslandets kultur og annamme dets verdier, eller også kanskje – sett med deres øyne – beskyttes mot vårt lands normer og verdsett.

Hvilke verdier man ønsker å formidle til sine barn, er i utgangspunktet en privatsak. Det som imidlertid ikke er greit, er å utsette noen for utilbørlig tvang, mot sin vilje å bli holdt borte fra foreldre eller nærmeste familie, bli holdt borte fra det en opplever som ens eget hjemmemiljø, med venner og skolegang.

Den kunnskapen barn får om Norge gjennom venner og skolegang, gir viktige og ofte nødvendige premiser for hvilke muligheter barnet senere får til deltagelse i vårt samfunn. Det handler om tilegnelse av språk og kultur og det å få vårt samfunns normer under huden på en god og naturlig måte.

I disse sammenhengene må selvsagt det enkelte tilfellet vurderes ut fra norsk lovgivning i sin alminnelig-

het. Barnevernslovens bestemmelser, hensynet til barnets beste og de internasjonale konvensjonene vi er tilsluttet, blir selvfølgelig førende.

Men jussen løser ikke alene de utfordringene vi her snakker om. I praksis er dette et svært vanskelig felt som berører den private sfære, der mange hensyn og sosiale sanksjonsmuligheter utenfor offentlig kontroll gjør seg gjeldende.

Hjelpeapparatet rundt det enkelte tilfellet blir derfor i praksis avgjørende for å oppfylle det som må være målet, nemlig å bidra til at det enkelte barn ikke utsettes for tvang, samtidig som relasjonene til familien ivaretas på en best mulig måte.

Regjeringens arbeid med dette feltet er da også bredt anlagt, der en lang rekke offentlige etater er involvert. Regjeringen nedsatte en ekspertgruppe i 2019 for å få råd om denne problematikken, og i 2020 forelå rapporten «Det var ikke bare ferie», der det ble fremmet en rekke forslag til tiltak som nå vurderes i forbindelse med utviklingen av handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold 2021–2024.

Den viktigste inngangen til dette er kommunenes arbeid gjennom skolene. Det er her det offentlige har nærkontakt med barna, det er her fravær oppdages, og det er her det går an å etablere tilbud med så lav terskel at hjelpearbeidet faktisk kan fungere. Det å ha en mulighet til å fortelle om sine eller venners problemer samtidig som en kan forvente at saken følges opp på en smidig og god måte, er avgjørende for å lykkes. Gode relasjoner og høy grad av tillit er avgjørende.

Karin Andersen (SV) [15:34:50]: Også jeg glemte å takke forslagsstillerne i stad. Jeg vil gjøre oppmerksom på at det også behandles ganske mange slike forslag i ulike komiteer, litt parallelt. Det er veldig mange gode initiativ, og det er jeg veldig glad for.

Men jeg tror vi må huske på, når vi diskuterer disse tingene, at vi må snakke om dem det gjelder, ikke bare late som om de er én av oss, for de er én av oss. Dette er våre barn. Det er våre innbyggere. Det er ikke noen andre, som skal læres opp. Vi skal ta vare på dem som rammes av dette, og da kan vi ikke diskutere som om dette er et problem som bare kommer med noen, og at de helst ikke skulle vært her, for da hadde liksom problemet ikke vært der. Jeg har jobbet med krisesenterbevegelsen siden slutten på 1970-tallet, og æresrelatert vold har eksistert og eksisterer også i Norge. Hvert fjerde drap i Norge er et partnerdrap, og veldig mye av dette har noen av de samme mekanismene bak seg, sjøl om det er veldig sjelden at det er kulturelatert, ved at man har en familie som også støtter opp om dette.

Jeg tror det er uhyre viktig at de ungdommene og de ungene vi snakker om nå, det er våre ungdommer,

og at vi må snakke sånn at de er trygge på oss, trygge på at vi ser dem, trygge på at vi aksepterer dem, trygge på at vi ikke er mest opptatt av å snakke negativt om innvandrerbefolkningen, men at vi er mest opptatt av å hjelpe dem og fremme de frihetene og rettighetene vi har sjøl. Det er langt igjen. Som statsråden sa: Det er mange mørketall på alle disse områdene. Så dette er utrolig viktig.

Psykisk vold kan også knekke folk. Det har jeg opplevd med personer i Norge som har vært i veldig strenge religiøse miljøer, der man ikke akkurat banker opp folk og truer med å drepe dem, men der den psykiske volden er så fæl og ekskluderingen så hard at mange faktisk vurderer å ta sitt eget liv. Så det er mange som må ha hjelp og bli sett.

Den gruppen jeg synes det er aller vanskeligst å finne gode grep for, er de som av ulike grunner blir etterlatt i utlandet – hvordan vi skal få på plass tiltak som faktisk kan hjelpe disse som er i en hjelpeløs situasjon. Det har til og med vært noen som har leid andre til å hente folk med makt i utlandet fordi de har vært i en helt kritisk situasjon. Jeg vil be regjeringen om å se mer på det spørsmålet, både hva vi kan gjøre mens de er etterlatt i utlandet, og ikke minst hva vi kan gjøre for å hjelpe dem når de har kommet hjem.

Kari Henriksen (A) [15:38:18]: Negativ sosial kontroll og sosialt og kulturelt press gjennom psykisk og fysisk æresvold er hverdagen for mange barn og unge i Norge. Det skaper ulikhet og utenforskap – ja, vedvarende utenforskap. En slik oppvekst bryter med det Arbeiderpartiet har kjempet for av frihet i Norge, med vekt på likeverd og likestilling. Ingen barn i Norge skal frykte sånne skadelige konsekvenser eller vold når de vokser opp i vårt land.

Virkeligheten til disse barna bekreftes i en rekke rapporter fra IMDis minoritetsrådgivere, i en ekspert-rapport fra i fjor vår om personer sendt til og etterlatt i utlandet, og ikke minst i skildringer fra enkeltmennesker som har opplevd overgrep under dekke av religion eller kultur og tradisjon. I rapporten fra Redd Barna «Små sko – stor tro» fra 2019 fortalte unge selv. Uttalelsene går på: har ingen fri vilje – ikke lov til å være barn. I rapporten står det også at barna ikke kjenner det norske samfunnet. De har et kunnskapsvakuum som gjør at de ikke vet hva de mangler. De kan altså ikke orientere seg i det felles samfunnet vi har. Og flere har valgt å ta en nærmest umenneskelig belastning ved å stå fram.

For oss er det vanskelig å forstå hva det faktisk kan koste av brudd med familier, venner og nærmiljø. Det er derfor viktig at vi har organisasjoner som bl.a. Hjelpeskilden, som har kompetente folk som kan bistå i

sånne bruddprosesser. Arbeiderpartiets forslag om å styrke Hjelpeskilden i budsjettet i høst fikk ikke tilslutning fra regjeringspartiene eller Fremskrittspartiet. Men vi gir oss ikke.

Alle skal ha frihet til å være seg selv og til å delta på lik linje i samfunnet. Resultatene av den innsatsen regjeringa viser til, bekrefter med all mulig tydelighet at vi er langt unna, og det betyr at altfor mange lever under oppvekstvilkår som er uakseptable i vårt land. Det var også grunnen til at vi valgte å fremme de 15 konkrete forslagene mot sosial kontroll.

Barn og unge har ikke god tid. Hvis vi ikke handler og gjør mer, og gjør noe som er tydeligere, vil flere barn over enda lengre tid bære konsekvensene av at vi ikke handler raskt og tydelig nok.

Jan Böhler (Sp) [15:41:24]: Jeg vil takke forslagsstillerne og komiteen for et grundig arbeid med de forslagene som er fremmet i denne saken, og også for at det er flertall for noen viktige punkter, og for at komiteen står bak noe viktig.

Det er for meg sånn at virkeligheten jeg møter, er grunnlaget for at jeg engasjerer meg. Det har i en god del tilfeller kommet barn og unge til meg og fortalt at de har opplevd å bli etterlatt i utlandet. Jeg kan f.eks. ta tilfellet med en gutt i 17-årsalderen, som hadde vært etterlatt i opprinnelseslandet til familien i 3 år. Det var ikke en sak hvor han hadde henvendt seg til ambassaden, og hvor dette var registrert noe sted. Men han var etterlatt der og hadde mistet tre års skolegang her, selv om det hadde vært en slags undervisning der også, og han mistet kontakten med venner osv. Han var lei seg og syntes det var dårlig gjort av familien, men han ville ikke bryte med familien eller gjøre det til noen sak.

Jeg har møtt flere som har opplevd sånne tilfeller, og jeg tror det er viktig å være obs på at dette handler om flere enn dem hvor man kan påpeke tvang, og hvor de som er utsatt for det, vil stå fram og si at de er tvunget til å være i utlandet eller i familiens opprinnelsesland. Jeg vil gjerne understreke at de tilfellene som er registrert via ambassadene, hvor de har tatt kontakt, er ekstremtilfellene. De NRK rapporterte om, særlig i 2017 i flere serier med reportasjer da – det var snakk om noen titalls, 50–60, tilfeller totalt, som var meldt til ambassadene – var, som flere har vært inne på her, toppen av isfjellet og uttrykk for mørketall.

De som har undersøkt disse mørketallene, er Institutt for samfunnsforskning. I en rapport som het Transnasjonal oppvekst, fra 2014, slo de i undersøkelsen fast at i løpet av noen år var 3 285 barn sendt fra Norge og etterlatt i 15 andre land – altså 3 285. Så det handler om mange flere enn de synlige tilfellene av alvorlig tvang vi ser.

Fremskrittspartiet slutter seg til forslaget til vedtak V, fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV, om at man må undersøke hvordan man kan få i gang en forsterket rapportering og få klarlagt handlingsrommet for å hjelpe alle disse barna, for å få vite om mange flere av disse tilfellene, så jeg er veldig glad for at det punktet blir vedtatt i dag.

Jeg er også veldig glad for punktet om kompetanseheving i skolene. Det er altfor mange som sier til meg at de ikke har hørt om dette – elever som burde ha hørt masse om det i skolehverdagen sin. Så takk til komiteen for det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering. Sakene nr. 1 og 2 var redegjørelser.

Votering i sak nr. 3, debattert 18. januar 2021

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen (krav om negativ covid-19-test for rett til innreise og bortvisning ved brudd på regler om innreisekarantene) (Innst. 149 L (2020–2021), jf. Prop. 61 L (2020–2021))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen (krav om negativ covid-19-test for rett til innreise og bortvisning ved brudd på regler om innreisekarantene)

I

I midlertidig lov 19. juni 2020 nr. 83 om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

En utlending som kommer til eller har reist inn i riket i strid med denne loven eller forskrift gitt i medhold av denne loven, kan bortvises. Tilsvarende gjelder dersom konkrete holdepunkter tilsier at det er klar sannsynlighetsovervekt for at en utlending som ikke omfattes av første ledd bokstav a eller b, forsettlig har begått eller vil begå alvorlige brudd på krav om gjennomføring av innreise-

karantene etter covid-19-forskriften. Utlendinger som bortvises, skal forlate riket uten ugrunnet opphold.

§ 2 fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om bortvisning, unntak fra innreiserestriksjoner og krav om negativ test for SARS-CoV-2 for innreise til Norge.

II

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 18. januar 2021

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri Gåsemyr Staalesen, Kari Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Masud Gharahkhani, Eirik Sivertsen og Stein Erik Lauvås om tiltak mot sosial kontroll (Innst. 89 S (2020–2021), jf. Dokument 8:132 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 16 forslag. Det er

- forslag nr.1, fra Siri Gåsemyr Staalesen på vegne av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 2–5, fra Karin Andersen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 6–10, fra Siri Gåsemyr Staalesen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 11, fra Willfred Nordlund på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 12, fra Jon Engen-Helgheim på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 13, fra Willfred Nordlund på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 14–16, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voterer over forslagene nr. 14–16, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et lavterskeltilbud med rådgivere på ungdomsskoler, med et forebyggende mandat som har som mål å sette inn langsiktige holdningsendrende tiltak i forkant av konflikt mellom ungdom og foreldre.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre begrepet minoritetsrådgiver til en stillingstittel som er mer nøytral, for å fange opp alle sider av negativ sosial kontroll i ulike miljø.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en prøveordning med mangfoldskontakter i barnevernet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.00)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 13, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 utarbeide en plan for opptrapping av antall minoritetsrådgivere og et nasjonalt kontaktpunkt, slik at elever på videregående skole og ungdomsskole kan søke råd hos denne tjenesten uavhengig av hvilken skole de går på.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 79 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovfor-slag om at helsekontroller for barn i alderen null til ti år blir obligatoriske, og at kontrollene foregår ved at veiing og undersøkelse skjer uten klær. Med mindre barnet følges opp jevnlig av helsevesenet av andre grunner, må alle barn og familier møte til de fastsatte helsekontrollene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 73 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.33)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 11, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny barnelov klargjøre behovet for ytterligere presiseringer av opplysningsplikten i denne og andre lover.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 73 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.50)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 9 og 10, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder om opplysnings- og avvergingsplikten og reglene for unntak fra taushetsplikten for å styrke samarbeid på tvers av etatene i arbeidet mot negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner. I denne forbindelse må det gjennomføres en bred opplysningskampanje om opplysnings-, melde- og avvergingsplikten for å gjøre alle som arbeider med barn, og befolkningen ellers, godt kjent med dette.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre rutiner for rapportering der aktuelle etater som skoler, barnehager, barnevernet, kommuner, fylkeskommuner, Nav m.fl. går sammen om å utarbeide konkrete oversikter over barn som er etterlatt i familiens opprinnelsesland, slik at ambassadene kan undersøke situasjonen til de norske barna som er i de landene de har ansvar for.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 59 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.08)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 6 og 8, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring eller i forskrifts form presisere at negativ sosial kontroll også kan utløse opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnevernloven § 6-4, og avvergingsplikten, jf. straffeloven § 196.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide oppfølgings-tjenestens mandat til å kartlegge og melde fra ved mistanke om tvangsplassering i utlandet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 61 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om en ny ordning for forhåndsgodkjenning av skolegang på grunnskole i utlandet for å sikre barnet tilgang på tilstrekkelig undervisningskvalitet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 62 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.42)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2–5, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 komme tilbake til Stortinget med en plan for opptrapping av antall minoritetsrådgivere, slik at elever på videregående skole kan søke råd hos denne tjenesten uavhengig av hvilken skole de går på. Stortinget ber regjeringen også vurdere om det bør tilsettes egne minoritetsrådgivere ved enkelte ungdomsskoler.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre retningslinjer som sikrer at ressursteam kobles raskt inn når barn har udokumentert fravær fra skolen, for å sikre barnets rett til utdanning.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i lovverket som sikrer at myndighetene bedre kan følge opp og hjelpe barn som er etterlatt i utlandet, uansett hvilket land barnet oppholder seg i.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til utvikling av en treffsikker metodikk og koordinering mellom offentlige myndigheter i internasjonale saker som gjelder barn som blir etterlatt i utlandet, for

å sikre at det jobbes tverretattlig og integrert med disse sakene.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.01)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet.

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som sikrer at foreldre som systematisk og bevisst hindrer sine barn pliktig skolegang, sanksjoneres økonomisk gjennom dagbøter og trekk i barnetrygden for hele perioden de har udokumentert skolefravær for sitt barn.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ble med 47 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.17)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan alle kommuner kan sikre ett felles koordineringspunkt for de ulike hjelpetiltakene mot negativ sosial kontroll, der alle som ønsker hjelp eller veiledning, kan henvende seg.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen sikre tilbud om kompetanseheving som gir grunnleggende kunnskap om negativ sosial kontroll for lærere og rådgivere fra barneskole til videregående skole, samt retningslinjer for hvordan skolene skal jobbe systematisk med denne problematikken.

Presidenten: Bak innstillingen står Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Regjeringspartiene, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen utarbeide en total oversikt over det sosialfaglige arbeidet rettet mot familier berørt av negativ sosial kontroll, herunder vurdere om arbeidet er målrettet og tilstrekkelig, og presentere det for Stortinget på egnet måte.

IV

Stortinget ber regjeringen iverksette en opplysningskampanje om opplysnings-, melde- og avvergingsplikten knyttet til negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner.

V

Stortinget ber regjeringen igangsette en utredning med mål om forsterket rapportering om hvor mange barn som er etterlatt i utlandet, og redegjøre for hvordan handlingsrommet for oppfølging kan forsterkes.

VI

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å utvikle et program for å ivareta barn og ungdom som har vært etterlatt i utlandet, også etter retur til Norge, slik at de får nødvendig hjelp til å komme i gang med en ny start.

Presidenten: Det voteres over V.

Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.58.03)

Presidenten: Det voteres over III, IV og VI.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 45 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.58.25)

Sak nr. 5 [15:58:37]

Referat

1. (209) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i egedomsskattelova (Lovvedtak 49 (2020–2021))
 2. lov om endringer i folketrygdloven (Lovvedtak 50 (2020–2021))
 3. lov om endringer i skatteloven (Lovvedtak 51 (2020–2021))
 4. lov om endring i betalingsystemloven (Lovvedtak 52 (2020–2021))
 5. lov om endringer i skattebetalingsloven (Lovvedtak 53 (2020–2021))
 6. lov om endringer i lov om obligatorisk tjenestepensjon (Lovvedtak 54 (2020–2021))
 7. lov om endringer i merverdiavgiftsloven (Lovvedtak 55 (2020–2021))
 8. lov om endringer i a-opplysningsloven (Lovvedtak 56 (2020–2021))
 9. lov om endring i lov 13. desember 2013 nr. 110 om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven) (Lovvedtak 57 (2020–2021))
 10. lov om endringer i skatteforvaltningsloven (Lovvedtak 58 (2020–2021))
 11. lov om endring i midlertidig lov 12. juni 2020 nr. 62 om kompensasjonssystem for selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 61 (2020–2021))
 12. lov om endringer i domstolloven (Lovvedtak 33 (2020–2021))
 13. lov om endringer i rettsgebyrloven (nedjustering av gebyr for utleggsbegjæringer) (Lovvedtak 48 (2020–2021))
 14. lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med utgifter til innreisekarantene ved bruk av arbeidskraft fra utlandet (Lovvedtak 62 (2020–2021))
 - er sanksjonert under 21. desember 2020
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (210) Endringer i midlertidig lov om kompensasjonssystem for selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19 og endringer i statsbudsjettet 2021 under Arbeids- og sosialdepartementet (øko-

nomiske tiltak i møte med pandemien: permittering, dagpenger, særordning for lærlinger, kompensasjonstiltak for selvstendig næringsdrivende og frilansere) (Prop. 72 LS (2020–2021))

Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.

3. (211) Klimaplan for 2021–2030 (Meld. St. 13 (2020–2021))

Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.

4. (212) Endringer i EØS-vareloven (gjensidig godkjenning av varer) mv. og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 105/2020 14. juli

2020 om innlemmelse av forordning (EU) 2019/515 i EØS-avtalen (Prop. 71 LS (2020–2021))

Enst.: Sendes næringskomiteen, unntatt B, som sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.59.

